Imelikud Muinasjutud.

Korraldanud
Ed. L. Wöhrmann.

Tartus
Hermann'i trükikoja trükk ja kulu.

1. Maa-alused ja Pika Hansu poeg Hans.

Kord oli mees tuisusel ööl jõulu ja uue-aasta wahel teelt eksinud; sügawatest lumehangedest läbi rännates wäsis tal jõud, et ta wiimaks õnne pidi tänama, kui palju kadaka põõsa alt tuulewarju leidis. Sinna tahtis ta ööseks puhkama jääda, lootes teisel hommikul walges hõlpsamalt teed leida. Ta tõmbas keha siili kombel kerasse, mässis ennast sooja kasuka sisse ja uinus üürikese aja pärast magama.

Ei tea, kui kaua ta nõnda wiisi oli puhanud, kui ta korraga tundis, et keegi teda kõlmast raputas. Unest wirgudes kostis talle wõõras hääl kõrwu;

„Külamees, ae! Tõuse üles, muidu matab tuisk su lumehange sisse, nii et sa pärast enam wälja ei peasegi!"

Magaja tõstis pää kasuka warjust ja hakkas uniseid silmi lahti ajama. Sääl nägi ta pika sihwaka kasuga mehe oma ees seiswat, kellel noor männipuu, pool korda kõrgem kui mees ise, kepi asemel käes oli.

„Tule minuga kaasa," ütles männikepi-mees, „meil on metsas puude warjus tuluke üles tehtud, sääl on parem puhata, kui siin lagedal."

Niisugust lahket pakkumist ei tohtinud mees ära põlata; ta tõusis sedamaid jalule ja hakkas wõõramehe seltsis edasi tõttama. Tuisk wõllas kangesti, nii et wõimalik ei olnud kolme sammu kaugusele midagi näha, aga kui wõõras mees oma männikepi üles tõstes walju häälega hüüdis: „Tohoo, tuisa-eit! anna teed!" siis tõusis lai tänaw tema ette, kuhu lumeküb:meleist ei

tulnud. Mõlemal pool nende kõrwal ja selja taga möllas tuisk pööraselt lombel, aga tee käijatel ei olnud temast midagi raskust. Lugu näis, nagu oleks mõlemalt poolt nägemata sein tuisku kinni pidanud, et ta nende pääle ei wõinud tungida.

Tüki aja pärast jõudsid mehed metsa, kust tulewalgus juba kaugelt neile silmi paistis.

„Mis su nimi on?“ küsis männikepi-mees.

„Pika Hansu poeg Hans,“ wastas talumees.

Tule ääres istusid kolm meest, walgest lõuendist riided seljas, nagu kõige soojemal suwe ajal. Sammu kolmkümmend ehk rohkem nende ümber paistis üsna suwi waatajale silma: samblad olid tahedad ja haljad lehed ja taimekesed nende sees; sipelgad ja wäikesed putukad liikusid murul. Siiski kuulis Pika-Hansu poeg kaugemal lagedal tuulehoo wuhinat ja lume sihinat. Weel imelikum näis põlew tuluke, mis wäga heledat walgust andis, aga mitte pisemat suitsu ei olnud.

„Mis sa arwad, Pika-Hansu poeg, eks ole siin parem puhkamise ase ööseks, kui lagedal kadaka põõsa all?“

Hans pidi lugu tõeks tunnistama ja wõõrast meest päälegi juhtumise eest tänama. Siis wiskas ta oma kasuka seljast pani pää-aluseks ja heitis külieli tule paistele.

Männikepi-mees wõttis oma lähkri põõsa äärest ja pakkus Hansule keele karastust; magus jook maitses wäga ja tegi südame rõõmsaks. Männikepi-mees heitis ka pikali maha, kuna ta oma seltsimeestega wõõral keelel kõneles, millest meie Hans sõnakestgi ei mõistnud, sellepärast uinus ta natukese aja pärast magama.

Üles ärgates leidis ta enese üksinda wõõras paigas, kus ei metsa ega tuld ei olnud. Silmi hõõrudes ja öösist juhtumist meele tuletades, arwas ta und näinud olewat, omretigi ei wõinud ta ära mõista, kuidas tema siia wõõrasse paika oli saanud. Kaugemalt kuul-

Tuiskwali müdin talle kõrwu, ja ta tundis maa pinda oma jalge all wärisewat.

Hans kuulatas tüki aega, kust poolt müdin tuleb, wõttis siis nõuks müdina juhil edasi minna, lootes sel wiisil inimeste seltsi saada. Teed käies jõudis ta kalju koopa suhu, kust müdin wälja kostis ja natuke tulekuma silma ulatas. Koopasse astudes leidis ta põhjatu suure sepikoja, kus hulk lõõtsasid ja alasid sees oli: iga alasi ümber seitse meest töös. Naljakamaid seppi ei wõinud kusgil maailmas leida! Põlwekõrgustel mehikestel olid pääd suuremad kui nende kõhetumad kehad ja wasarad nende käes, ligi kahewõrra nii suured, kui nende tõstjad. Nende raskete raudnuiadega rabasid wäiksed mehikesed nii walusasti alasite pääle, et kõige tugewama kehaga mehed mõnusamaid wopsusid ei jõuaks anda. Wäikestel seppadel ei nähtud rohkem kehakatteid kui nahkpõlled, mis kaelast jaluni ulatasid; selja poolt kehad olid halasti, kuidas Jumal neid loonud.

Taga seina ääres istus Hansu tuttaw männikepimees kõige paku otsas ja waatas terasett wäikeste sellide tööd. Tema jalgade ees seisis kõrge piipkann, kust seest töömehed wahete wahel keelekastet wõtsid. Seppade peremehel ei olnud eilseid walgeid riideid enam seljas, waid must tahmane kuub ja suure pandlaga nahkwöö niuete ümber; aga kõrge männikepp oli tal käes, millega ta sellidele aegajalt märki andis, sest et siin inimese sõna müdina ja parina pärast ei wõinud kuulda.

Kas keegi Hanssu tähele pani, sellest ei saanud ta aru; meister ja sellid toimetasid kiiresti oma tööd edasi, wõõrast mehest hoolimata.

Paari tunni pärast anti wäikestele seppadele puhkamise mahti, kuna lõõtsad seisma jäeti ja rasked wasarad käest põrandale wisati. Nüüd kus töömehed koopast wälja läksid, tõusis .peremees paku otsast ja hüüdis Hansu oma ligemale.

„Ma nägin küll sinu tulekut," ütles peremees, „aga kiire töö ei andnud mulle aega waremalt sinuga rääkida. Täna pead sa mulle wõõrsiks jääma, et minu elu ja majapidamist näha saada. Wiida siin nii kaua aega, kuni ma mustad riided seljast wõtan."

Seda öeldes tõmbas ta wõtme taskust ja tegi koopa tagaseinas ukse wallali, kuhu ta Hansu käskis astuda aega wiitma.

Oh seda wara ja rikkust, mis nüüd Hansu silmadele esines! Ümberringi seisid igal pool kulla ja hõbeda rahnud wirnas, mis waatajale silma läikisid. Hans hakkas nalja pärast ühest wirnast kuldrahnusid lugema ja oli parajalt wiissada ja seitsekümmend üles lugenud, kui peremees naerdes tagasi tuli ja hüüdis:

„Jäta lugemist, see wõtaks sul wäga palju aega! Wõta paremine paar halgu wirnast, mis ma sulle mälestuseks tahan kinkida."

Igamees wõib isegi arwata, et Hans niisugust käsku enesele kahte korda ei lasknud anda; ta sasis mõlemi käega kullarahnust kinni, aga ei jõudnud paigast liigutada, weel wähem üles tõsta. Kulla peremees naeris ja ütles:

„Sina kõhetu kirp ei jõua mu pisemat kingitust kaasa wõtta, sellepärast pead sellega leppima, mis silm sul jõuab näha."

Nõnda üteldes wiis ta Hansu teise kambrisse, säält kolmandasse, neljandasse ja nõnda edasi kuni nad wiimaks seitsmenda koopa kambrini jõudsid, mis rohkesti kiriku suurune ja nõnda kui teised põrandast laeni kulla ja hõbedi wirnadega täidetud oli. Hans pani imeks põhjatu suurt warandust nähes, millega kõik maailma kuningriigid oleks wõinud päriseks osta ja mis siin asjata maa all kaljukoobastes warjul seisis. Ta küsis peremehelt:

„Mikspärast kogute teie nii suurt warandust siia kokku, kust ükski hing kullast ja hõbedast kasu ei saa?

Läheks see warandus inimeste kätte, siis läheksid nad kõik rikkaks ja kellelgi ei oleks tarwis tööd teha ega waewa näha."

„Seep see on," kostis kulla peremees, „mispärast ma ei tohi warandust inimeste kätte anda; sääl läheks kõik maailm laiskuse hukka, kui kellegil ei oleks tarwis enam igapäewase leiwapalukese eest muretseda. Inimene on seks loodud, et tema töö ja hoolega oma pääd peab toitma."

Hans ei tahtnud seda koguniſti uskuda ja waidles kõigest wäest kulla peremehe arwamise wasta. Wiimaks palus ta enesele seletada, mis tulu pärast siia kõik seda kulda ja hõbedat ühe ainukese mehe waranduseks hallitama oli pandud ja kulla peremees siiski ikka weel wäsimata warandust püüab pääle kaswatada, ehk temal üleliiga küllust juba käes olewat. Kulla peremees andis wastuseks:

„Mina ei ole inimene, ehk mul küll inimese kuju ja nägu on, waid üks neist kõrgemaist loomadest, kes Wanaisa seadust mööda ilmale ülemaks ja walitsejaks on loodud. Tema seaduse järel pean mina ja minu sellikesed ühtepuhku maa all kulda ja hõbedat walmistama, kust iga aasta üks wäikene osa inimestele wälja antakse, nii palju kui neile asja ajamiseks kibedasti tarwis läheb. Siiski ei tohi keegi waewata seda annet kätte saada. Meie peame esiteks kulla peeneks tampima, neid iwakesi mulla, sawi ja liiwa sõmeratega kokku segama, kust neid hiljemini õnne korral leitakse ja suure waewaga wälja otsitakse. Aga, sõber, meie peame jutu lõpetama, sest lõuna jõuab meil warsti kätte. On sul lusti pikemalt minu warandust waadata, siis jää siia ja rõõmusta oma südant kulla hiilgeza, kuni ma sind tulen söömalauale kutsuma."

Seda wiisi rääkides lahkus tema Hansust.

Hans luusis nüüd jälle üksinda ühest waranduse kambrist teisi, katsus siin ja sääl mõnda peenemat kulla-

tükki wirnadest liigutada, mis tal aga sugugi wõimalik ei olnud. Ta oli küll juba ennegi targema meeste suust kulla raskusest kuulnud, siiski ei wõinud ta iial seda uskuda, mis ta nüüd enese katsumisel tunda sai.

Tüki aja pärast tuli kulla peremees tagasi, aga nõnda moonutud, et Hans teda esimesel silmapilgul ei tundnud. Tal olid hele punased tulekarwa siidi riided seljas, kuldtressidega ja kuldnarmastega uhkesti ehitud; kämbla laiune kuldwöö jooksis niuete ümber ja uhke läikiw kuldkroon oli tal pääs, kus kallid kiwid nagu tähed selgel talwe ööl särasid. Endise männikepi asemel pidas ta pisukest peenest kullast tehtud kepikest käes, millel oksad ja okkad küljes olid, nõnda et kepike nagu suure männikepi laps wälja näitas.

Saanud kuningliku waranduse peremees kullatubade uksed lukku pandnud ja wõtmed enese tasku pistnud, siis wõttis ta Hansu käest kinni, talutas ta sepipajast wälja teisi tuppa, kuhu neile lõunasöök oli walmistud. Lauad ja istmed laudade ümber olid hõbedast; keset tuba seisis uhke söögilaud, mõlemil pool lauda hõbe tool, Söögi ja joogi riistad, nagu kausid, waagnad, taldrekud, kannud ja peekrid olid kullast. Sai peremees oma wõõraga lauda istunud, siis tanti kakskeistkümmend rooga lauale; teendrid olid niisamasugused mehikesed, nagu sepadki, aga kõik puhtas walgeis riideis, ei mitte halasti nagu sepad. Wäga imelik oli Hansul nende kiirus ja osawus, ja ehk neil küll nähtawalt tiibu ei olnud, siiski näitas nende kergus hüppamisel nõnda, nagu peaksid neil tiiwad olema. Et nende pikkus laua kõrguseni ei ulatanud, pidid nad nagu kirbud igakord põrandalt laua pääle hüppama! Suured roogadega täidetud kausid ja waagnad käes oskasid mehikesed endid nii hoida, et piiskagi üle serwa maha ei läinud. Söögi wahel walasid pisukesed teenrid mõdu ja kallist joodawat wiina kannudest peekritesse ja palusid sööjatele juua.

Peremees westis lahkelt juttu ja seletas Hansule mõnda salalikku asja. Nõnda ütles tema, kui Hansuga kokkusaamisest tuisusel ööl jutt tuli:

„Jõulu ja Uue-aasta wahel luusin ma sagedasti maa pääl lustipärast ümber, et inimeste elamisest mõnda näha ja mõningaid neist tundma saada. Mis ma tänini neist näinud ja tundma õppinud, ei tohi ma mitte kiiduwääriliseks nimetada. Suurem hulk inimesi elab üksteisele risuks ja meelehaiguseks. Igamees kaebab enam ehk wähem teise üle, keegi ei näe enese süüd ja wiga, waid arwab ikka teistele süüks, mis ta ise endale kaela weeretanud."

Hans püüdis, nii palju kui ta jõudis, seda juttu waleks ajada, mis pääle lahke peremees talle rohkem keelekastet peekrisse laskis walada, kuni Hansu keel wiimaks nii kangeks suus läks, et ta enam sõna ei wõinud wastu waielda, niisama wähe sest aru saada, mis kulla peremees rääkis.

Aega mööda uinus ta tooli pääle magama, nõnda et midagi enam ei teadnud, mis temaga sündis. Uimase pää wäsimuses nägi ta imelikku kirjut und, kus nähtud kullarahnud ühtepuhku temal silma ees seisid. Unenäos tundis ta enese palju lugewama, ta wõttis paar kullarahnu selga ja kandis nad kõlpsasti ära. Wiimaks kippus tal jõud raske koorma all wäsima; ta pidi maha istuma ja puhkama. Sääl kuulis ta naljakat häälitsemist, mis tema wäikeste seppade lauluks arwas, ja oli nagu paistaks nende töötsade tulewalgus temale silma. Laugude alt luurides nägi ta halja metsa enese ümber ja õitsewa murupinna enese keha all: arwatud sepa töötsade tule asemel paistis päikse-tera lahkelt tema silma. Une paelust peasedes läks tal tükk aega meele tuletades, mis temale waheajal oli sündinud.

Aga kui pika pääle mälestused ärkasid, näis smetigi praegune lugu nii imelik, et milgil wiisil loodud

korraga kokku ei tahtnud minna. Hansul tuli meele, kuidas tema talwel paar päewa pärast Jõulu teisusel ööl teelt oli ekfinud ja mis siis hiljemine sündinud. Tema oli öö wööraste meeste seltsis tule ääres maganud, teisel päewal männikepi-mehel wöörsil käinud, sääl lõunat söönud, rohkesti joonud — lühidalt: paar päewa üle pää ära raisanud. Aga nüüd oli sula suwi igal pool tema ümber; siin pidi üks sala nõiduse wägi kusgil warjul olema. Maast üles tõusteS leidis ta wana tule aseme oma ligidal, mis päikese paistel imelikult hiilgas. Tule aset terasemalt tähele pannes nägi tema, et arwatud tuhahunnik peenike hõbe-jahu ja järele jäänud tukid selged kulla tombud olid. Oh seda õnne! Kust kotti wõtta, miska warandust koju kanda? Häda koolitab mehe targaks. Hans wõttis oma talwise kasuka seljast, pühkis hõbe-tuha kokku, nii et põrmukest üle ei jäänud, pani ka siis ühes kuldtükkid riismetega kasuka sisse ja sidus siis kasuka hõlmad wööga kimpu, nõnda et midagi maha ei wariseks.

Ehk küll koorem suur ei olnud, siiski oli temal hästi raskust, nõnda et Hansul mehe wiisil kanda sai, enne kui paraja paiga leidis, kuhu oma wara wõis warjule panna.

Sel wiisil oli Pika Hansu poeg Hans korraga kogemata õnne läbi rikkaks meheks saanud, kes enesele mõisa oleks osta wõinud. Iseenesega nõu pidades arwas ta wiimaks kõige paremaks wanast elupaigast lahkuda ja kaugemalt teist otsima minna, kus rahwas teda ei tundnud. Sääl ostis ta enesele ilusa päris-koha, millest hää tükk weel järele jäi, kosis naise ja elas õnnelikult rikka mehe wiisil elu otsani.

(Fr. R. Kreutzwald.)

2. Põgenew leiwapäts.

Kord kaswasid ühes talus peretütar ja waenelaps ühes koos üles. Peretütar, keda ema wäga hellitas, oli tige, laisk ja sõnakuulmata. Waesel-lapsel oli hää süda, ja täitis nobedasti wõõra-ema käsku. Siiski oli waeselapse põli wäga wilets, sest et temale õieti süüagi ei tahetud anda.

Kord küpsetas perenaene leiba ja andis kõikidele pererahwa hulgast paistekakku mekkida. Waenelaps palus ka. Perenaene kaapis küna küljest natuke tainast, pistis selle weel haganate sisse ja wiskas ukse taha, öeldes:

„Mine sohu!"

Waselapse kõht on wäga tühi. Ta läheb pätsikest wõtma, aga päts hakkab tema eest jooksma. Waene laps jookseb järele. Teel tuleb temale paksu willaga lammas wastu rauad sarwis. Lammas löötsutab ja ähib palawa käes ja palub waestlast kõigest südamest:

„Hää laps, tule niida mind, mul on hirmus kuum. Pool minu willast wõta enesele waewapalgaks!"

Waenelaps niidab lamba ära, aga ei wõta willu sugugi, waid köidab nad kokku ja annab nad ühes raudadega lambale tagasi. Päts oli senikaua kui waenelaps lammast niitis, seisnud, nüüd pistab ta jälle punuma. Waenelaps jookseb talle järele. Teel tuleb lehm wastu, lüpsik sarwis ja palub:

„Ole lahke, tule lüpsa mind ära, minu udar on piima liig täis, ja mul on suur waew. Pool piimast, mis sa saad, wõta enesele waewapalgaks!"

Waenelaps teeb, mis lehm nõuab, aga ei wõta enesele sugugi waewapalka, waid annab piima lehmale tagasi.

Päts hakkab jälle jooksma ja waenelaps talle järele. Kaewu ääres seisab hobune, palub ennast joo-

ta; selle eest lubab ta waestlast edasi sõidutada. Waenelaps täidab temagi tahtmise, aga ei istu mitte hobusele selga.

Päts tormab edasi ja jääb ühe hurtsiku ette seisma. Hurtsiku kõrwal istub halli pääga wanaeit ja lausub lapsele:

„Kulla lapsuke, tule, küta mu saun soojaks ja wihtle mind puhtaks, mul enesel ei ole enam jõudu seda teha!“

Waenelaps wastab: „Wäga häämeelega!“

Kui ahi köetud, ütleb wanaeit: „Kisu nüüd mu riided seljast maha!“

Kuid waenelaps wõtab tasahiljukesi tal riided seljast, et wanainimene mitte haiget ei saaks. Kui wanaeit riidest lahti olnud, ütelnud ta waeselapsele:

„Wõta mind nüüd juuksid pidi kinni ja kisu sauna!“

Waenelaps talutanud wanaeide sauna ja aidanud hellasti lawale. Saunas käsib wanaeit ennast kadakase wihaga lõhkuda ning külma weega pesta. Waenelaps teeb aga pehme wiha, wihtleb sellega wanaeite õrnasti ja peseb ta leige weega puhtaks.

Pärast wihtlemist wiib wanakene waeselapse teise kambrisse, kus palju kastikesi riiulitel seisis, mõned kullast ja hõbedast, teised puust.

„Wali neist enesele üks waewapalgaks!“ ütleb wanaeit.

Waenelaps wõtab alandliku meelega kõige halwema.

„Nüüd mine koju,“ ütleb wanaeit, „kutsu kõik tuttawad ja sugulased kokku ja tee kastike lahti, küll siis näed, mis sääl sees seisab!“

Waenelaps läheb koju ja teeb, nagu kästud. Kast oli täis kulda ja kallid kiwa. Perenaene ajanud silmad suureks, kui seda näinud. Ta tahtnud küll warandust waeselapse käest ära riisuda, aga nägijaid pal-

ju ei julgenud. Korraga tulnud talle hää nõu meele ja ta ütelnud.

„Ahah, küll nüüd tean, mis teen."

Teinekord küpsetas perenaene jälle leibu, andis lõigile katsekakku mekkida, ka waeselapsele; üksnes oma tütre osa wiskas ukse taha. Peretütar läheb kakku ukse tagast ära wõtma, kuid see pistab eest jooksma. Peretütar ruttu järele. Juhtunud talle niisamasugune lugu nagu waeselapselegi. Lammas rauad sarwis, tulnud ähkides talle wastu palunud: „Kulla laps, niida mind mul on tuline kuum. Aga pool willu anna mulle tagasi, pool wõta omale waewapalgaks!"

Peretütar niitnud lamba ära, kuid wõtnud willad kõige raudadega enesele. Siis tuleb tal lehm wasta, lüpsik sarwis ja palub ennast ära lüpsa, pakub pool piima waewapalgaks. Peretütar lüpsnud lehma ära, aga wõtnud piima ühes lüpsikuga enesele, joonud mis jõudnud ja wisand siis üle jäänud piima kõige lüpsikuga kraawi. Hobust ta ei joodagi, waid läheb temast uhkelt mööda. Wanaeidele, kes saunahurtsiku ees istus ja ennast palus wihelda ütles ta häbematalt:

„Mis sa, wanamoor, ennast wihelda lased; kas sul nahaalune täia täis wõi?"

Ta ajab ahju palawaks, kisub nagu röövel wanaeide riided seljast, wõtab armuta tal karwust kinni ja weab ta lawale. Ruttu wõtab tüdruk siis ¡kalk-külma wett, wihtleb sellega ja peksab wanaeide ihu kadakase wihaga, nõnda et see weriseks läheb. On wihtlemine mööda, siis tassib ta wanaeide lawalt maha ja paneb ta niisama riidesse.

Wanaeit wiib siis peretütre sinna kambrisse, kus waranduse laekad seisid ja käsib peretütart ühte laegast waewapalgaks walida, mis talle kõige enam meeldib.

„Ega mina ometi nii rumal taha olla, kui waenelaps, et nii halwa laeka walin kui tema," mõtelnud peretütar uhkelt ja walinud enesele kõige ilusama laeka,

mis ümberringi üsna kullatud, säranud ja hiilganud nagu päike. Sellega tõtanud ta suure rõõmuga koju, ega ole waeselapse pääle waadanudgi, sest et ta ennast nüüd palju rikkama arwanud olewat. Kui kõik sugulased ja tuttawad kokku kutsutud, hakanud peretütar laeka kaant päält ära kangutama. Natukese aja pärast karanud kaas ise päält ära, aga oodatud kulla ja kalliskiwide asemel pahwatanud tuba tuld ja tõrwa täis. Sugulased peasenud suure waewaga eest ära, kuid emal ja tütrel jäänud mõlematel tõrwaplekid ja tule armid näo pääle kõigeks eluajaks.

(K. A. Hermann.)

3. Ilus minijas.

Kord elas üks nõukas talumees, kellel kolm poega oli.

Kaks wanemat poega olid tugewad ja terwed, kolmas oli nõdrake.

Wanemad wennad kutsusid teda loll-poisiks ning ei sallinud teda silma otsas.

Isa oli juba wanaealine; pojad hakasid aegsasti selle pääle mõtlema, kuidas ükskord wara jaotamisega lugu saaks olema. Wanem poeg tahtis kodukohta oma kätte, noorem ja kõige noorem poeg rääkisid ka seda moodi. Isal aga olid kõik kolm ühesugused armsad; kõige nooremat poega sallis ta iseäranis sellepärast, et see hää südamega ja õiglane poiss oli. Kutsus nüüd wanamees ühel päewal pojad oma juurde ja ütles:

„Teie olete mulle ühewõrra armsad kõik. Et minu wara jaotamise juures kord tüli ei tuleks, sellepärast õiendagem see asi minu elupäiwil weel ära."

„Noh muidugi!" hüüdsid wanemad wennad, „meie ootame igapäew oma jagu."

„Olgu siis nii!" ütles isa. „Minge kolmekesi aastaks reisu pääle, kes mulle aasta pärast kõige peenema särgi toob, see saab koha omale. Kas olete sellega rahul?"

„Oleme küll!" wastasid pojad.

Läksid nüüd teele.

Wanemad wennad läksid otse teed linna poole, noorem wend ei teadnud aga kuhu poole minna.

Läks wiimaks metsa luusima.

Köndis tuttawat karjateed mööda edasi, ikka kangemale metsa. Tee läks ikka kitsamaks ja kitsamaks, kuni wiimaks weel wäike jalgrada üle jäi. Seda jalgrada mööda läks noorem wend ikka edasi ja ütles:

„Saan ometi näha, kuhu ma wiimaks wälja jõuan!"

Sai ka wiimaks wälja. Tuli suur maja — nagu mõni kirik — wastu. Kõrged puud ja põõsad kaswasid ümberringi; muidu aga kõik wait ja waga, nagu surnu-aias.

Noormees läks ja katsus ust. Uks oli lahti.

Läks sisse. Ei leidnud mitte üht hingelist majas. Muidu oli kõik korras, nagu oleks paari tunni eest maja alles saksu ja teenijaid täis olnud. Ühes wäikeses toas seisid söögid ja joogid laual, nagu pidu ajal. Nooremehe kõht oli ka jalutuse ajal tühjaks läinud ning ilma et ta kaua oleks järele mõtelnud, astus lauda ja sõi ja jõi nagu pulmamees kunagi. Oli ta kõhu täitnud, siis waatas ta jälle ümber; käis toast teise, kambrist teise — aga neid oli nii palju et noormees kõiki lugeda ei jõudnud.

Kui ta nüüd nii uksest sisse ja teisest jälle wälja rändas, kuulis ta kusgil kambris korraga rutulist kabinat.

„Ahaa!" mõtles noormees, „wiimaks leian ometi ühe hingelise, kes mulle selle maja üle otsust wõib anda. Olgu mis on, ma lähen waatama!"

Wõttis kambri ukse lahti ja astus sisse.

Aga kui ta sääl ümber waatas, ehmatas ta nii ära, et jalad all wärisema hakkasid ja jumi ära kahwatas: Nurgas suure tooli pääl seisis suur waskmadu, kes otsekohe pää ülesse tõstis ja terawasti sisseastujat silmitses.

Ehmatanud noormees tahtis kohe uksest jälle wälja minna, aga madu hakkas rääkima ja ütles:

„Ära karda, noormees! Jää aga seisma, ega ma sulle midagi ei tee!“

Noormees wärises kui haawaleht, aga kuulis ometi mao sõna ja jäi tuppa.

Madu küsis nüüd:

„Kuidas sa siia said ja mis sa otsid?“

Noormees rääkis oma reisiluo ja asja ära; madu nähti seda tähele panues päält kuulawat.

„Kõige peenema ja ilusama särgi tahan ma sulle anda, kui sa mind aasta aega teenid. Sul on söök ja jook prii ja töö koguni kerge: pead mind iga päew paljalt korra pesema ja siis jälle siia tooli pääle magama panema.“

Noormees mõtles ka asjalugu järele, ja et madu nii lahkesti temaga rääkis, sellepärast ütles ta:

„Üks kõik, kus ma olen, kui ma aga hää särgi kätte saan. Jään küll siia!“

Noh, poisil oli nüüd hää elu. Sõi ja jõi, mis süda kutsus; pesi iga päew waskmao ära ja pani tooli pääle. Ning madu oli wiimaks tema meelest niisama armas, nagu isakodus koera kutsikas ehk hobuse wars.

Sekwiisil jõudis wiimaks aasta mööda.

Noormees astus mao juurde ja ütles;

„Lase mind teenistusest lahti! Aasta on mööda ja ma pean jälle isa juurde tagasi minema!“

„Mine siis pääle! Wõta siit käsikambrist seinakapist ka oma palk, peenike särk, kaasa!“ wastas madu.

Noormees tänas lahke wastuwõtmise eest, jättis maoga jumalaga, wõttis seinakapist särgi ja läks teele.

Koju tulles leidis ta juba wennad ees. Igal ühel särk kaasas. Aga kui tema oma särgi põuest wälja tõi, siis kohkusid teised ära, sest nii ilusat ja peenikest särki ei olnud keegi enne näinud.

Isa ütles:

„Nooremal pojal on kõige ilusam särk, küllap tema siis ka ikka mu pärijaks jääb."

„Ei, ei!" karjusid wanemad pojad, „see ei lähe korda! Anna meile uus katse-tükk!"

„Hää küll," ütles isa, „üks aasta on teil jälle aega; kes mulle aasta eest kõige parema leiwa koju toob, see saab mu pärijaks Kas olete sellega rahul?"

„Oleme küll!" wastasid pojad.

Läksid nüüd jälle teele.

Wanemad wennad läksid linna poole; noorem wend longis jälle metsa poole Leidis jälle endise tee kätte ja sammus edasi. Astus majasse ja tõttas mao kambrisse.

Nüüd oli madu aga hõbedane; ilusam ja suurem kui enne.

Noormees teretas ja rääkis oma reisiloo ja asja jälle ära.

Ka kõige parema leiwa pead sa saama, kui sa mind aasta aega teenid. Töö on kerge: pead mind paljalt kaks korda iga päew pesema ja siis siia tooli pääle magama panema."

Noormees arwas jälle:

„Ükskõik, kus ma olen, wõi keda ma teenin, kui ma aga kõige parema leiwa kodu wiin! Jään küll siia!"

Oli nüüd mehel jälle hää põlw. Söök ja jook hää ja töö kerge.

Jällegi aasta mööda.

Noormees astus mao juurde ja ütles:

„Lase mind nüüd oma teenistusest lahti. Aasta on mööda, ning ma pean isa juurde koju tagasi minema."

„Mine siis pääle! „Oled mind hästi teeninud: wõta ka oma palk säält käsikambrist seinakapist kaasa. Ega paremat leiba kusgil maailmas enam saada ei ole.“

Noormees tänas madu lahke wastuwõtmise eest, jättis jumalaga, wõttis seinakapist leiwa ja läks teele.

Koju tules leidis isa jälle, et noorema poja leib kõige parem oli ning ütles:

„Wist noorem poeg meie kauba järele ju ikka mu pärijaks jääb!“

„Ei, see ei ole wõimalik!“ ütlesid wanemad wennad. „Anna meile weel kolmas katse ning see olgu wiimane! Kes siis wõidab see jääb ilma sõna lausumata teiste peremeheks.“

„Olgu pääle!“ ütles isa. „Kes teist mulle aasta pärast kõige ilusama minija kodu toob, selle päralt on kõik mu wara ja koht. Kas olete sellega rahul?“

„Meiegi pärast!“ wastasid wanemad wennad, ning noorem pidi sellega rahul olema.

„Kes ilus neiu niisugust lolli ometi peaks omale meheks himustama!“ mõtlesid wanemad wennad.

Läksid nüüd jälle teele.

Wanemad wennad wõtsid teed linna poole, noorem aga metsa poole.

Jõudis jällegi mao majasse. Tegi ukse lahti ja nägi et madu nüüd kuldne oli. Teretas ja rääkis oma uue katsetüki ära arwas ise, et sellega wennad teda ikka saawad ära wõitma.

„Ka selle soowi täidan ma ära, kui sa mind aasta aega teenida tahad. Tead isegi: töö pole raske ja ülespidamine on hää. Sa pead mind paljalt kolm korda päewas pesema ja siis siia tooli pääle magama panema.“

„Jään häämeelega siia!“ wastas noormees ja alustas teenistust. Mõtles ise küll sagedasti: „Ei tea, kas kuldmadu seda soowi peaks ära täita wõima!“

Kui nüüd jälle aasta mööda oli, astus noormees mao juurde, palus luba kodu minna ja päris ka palka.

„Jah, wõid küll minna! Saad ka oma palga ilusasti kätte. Aga nüüd pane tähele, mis sul teha tuleb! Esite mine kööki ja küta sääl suur ahi nii kuumaks, et ta just punane on. Siis tule tagasi ja wõta mind sülle, wii kööki ja wiska ahju. Uks tee aga ruttu eest kinni, et ma wälja ei saa. Hoia end aga, et sa mind ahjust wälja ei lase, kui ma sind palun ja ähwardan! Teed sa seda, siis on sinu elupäewad loetud."

Noormees täitis karwa päält mao õpetust. Kui ta aga ahju ukse kinni pani, hakkas madu ahjus latsuma ja puhuma, paukuma ja wilistama, mis hirmus. Küll palus ja ähwardas teine noortmeest, aga see ei teinud ahju ust mitte lahti. — Nõnda möllas siis madu hulk aega; jäi aga wiimaks päris wait. Noormees ootas weel mõne tunni ja tegi siis ahju ukse lahti.

Ahi tühi; mitte tuhapõrmu ega söeläbet sees.

„See on imelik lugu!" mõtles noormees ning hakkas siis jälle tubasid läbi otsima, kas ehk kusgil mõnda uut tunnismärki maast ei wõiks leida.

Otsis ja otsis, aga ei leidnud midagi.

Läks weel wäiksesse kambri, mis pool pime oli; aknaruudud olid koguni ära päewatanud. Näeb, nurgas ilusa siiditeki rippuwat; läheb ja waatab teki taha: nurgas ilus siidi säng ning sängist astub ime ilus neiu nooremehele wastu ja ütleb:

„Tuhat tänu sulle noormees, et sa mind nii truuisti teenisid! Ma olen mitu kümmend ja kümmend aastat — maoks nõiutult — siin üksi igawat elu elanud. See mõis, kus meie praegu oleme, on minu isa päralt. Wihane nõid, kelle poega ma peiuks wastu ei wõtnud, nõidus mind siia maoks. Ühe aasta olin ma ikka waskmadu, teise aasta hõbemadu ja kolmanda aasta kuldmadu. Ainult siis pidin ma ära peastetud saama, kui mind keegi noormees kolm aastat teeninud ja kui ma su meele järele olen, siis wõta ja wii mind oma isale minijaks!"

Kes oli nüüd rõõmsam, kui meie noorem wend!

Astusid majast õue. Siin kõik ümber muudetud: Puud ja põõsad kadunud. Ilus lilleaed akna all, siledad põllud eemal ja tore tõld hobustega ukse ees.

Istusid tõlda ja sõitsid noormehe isa-kodu.

Isa ja wennad ei jõudnud küllalt seda ilu imestleda. Wenna-naised olid aga noore minija kõrwal, nagu kuu päikese kõrwal.

„Sina oled mu pärija, noorem poeg!“ ütles isa ja wennad ei tohtinud nüüd ka enam tehtud kaupa murda.

Noormees aga ütles:

„Ei mul ole nüüd enam seda pärandust tarwis. Jäägu kõik wanematele wendadele. Noorel minijal on suurem wara ja rikkus, kui mitmel mõisa-herral kokku.“

Tehti nüüd kolmekordsed pulmad. Noorem wend tõi uuest kodust isale ja wendadele weel hulga raha ja wara kingituseks ning läks siis ära nooriku-kodu elama

Ilusamat minijat ei olnud aga keegi enne näinud

(J. Kunder.)

4. Kabeli-herra.

Kord elas kusagil üks wäga kuri ja tige herra, kes wallarahwast ilma armuta piinas ja waewas. Kepp ja piits wingusid kubjaste ja opmani käes hommikust õhtuni ja õhtust hommikuni.

Kõige wiletsam elu aga oli mõisa kutsaril. Kui herra kodunt ära oli wõisid teised ikka weidi lahkemalt hingata, kuna kutsaril waesel siis alles piina päewad algasid.

Wiimaks juhtus, mis ikka sarnaste herradega juhtub, et ta ära suri. Enne surma oli ta üsna kiriku lähedale wäikese kabeli lasknud ehitada; sinna kabelisse

käskis ta ennast matta, lootes, et wanapagan teda säält mitte kätte ei saa. Aga juba öösel kuuleb kutsar walju sõidu müdinat. Ta arwab, et wõõrad saksad mõisa sõidawad ja jookseb talli juurde hobuseid wastu wõtma.

Kuidas ehmatab ta aga, kui näeb, et toredal tõllal kaheksa süsimusta täkku tuhatnelja tõlla ees sõidawad ja täkkudel enestel suust ja ninasõõrmist tule rada wälja jookseb. Ja kes puki pääl istub ei ole keegi muu, kui endine mõisa-herra, kuna wanapagan ise seliti tõllas seisab ja ajawiiteks piitsaga oma kutsarile tublisti tagast säru annab.

Mõisa trepi ette jääwad hobused seisma; wanapagan kargab tõllast ja surnud herra puki päält maha. Uksed lähewad nende ees iseenesest lahti, mõlemad astuwad sisse ja käiwad siis walju kolinaga ja müringa ühest toast teise. Kui wiimaks kukk laulab, jooksewad mõlemad kärmesti õue, herra üles pukki ja wanapagan tõlda. Hobused panewad nagu tuul minema, sarwiline aga hakkab piitsaga jälle tublisti herra nahka parkima. Kutsar waatas seda kõik kõrwalt päält ilma et lähemale oleks minna usaldanud.

Teisel ja igal järgmisel õhtul ja öösel jälle seesama palk. Kutsar oli esiotsa wäga rõõmus, et herrale nüüd tema tegusid kätte makseti. Pika pääle läks temalgi asi liiaks. Seni kaua, kui wanapagan ja herra mõisas öösel kolistasid ja mürasid, ei saanud kutsar silmagi kinni.

Kui lugu ei paranenud, läks kutsar targa juurde nõuu küsima. Tark kostis, et wanapagana ja surnud herra koduskäimise kaotamiseks muud ei ole tarwis, kui iga kabeli aknale rist ette teha ja selle pääle aken kinni müürida. Küll siis mõisa rahwas öösistest wõõrastest lahti peasewat.

Waheajal oli proua suures ahastuses kõik teinud, et kodukäijaid enesest eemale hoida, aga asjata. Ükski ei teadnud nõuu. Proua pakkus wiimaks sellele tündri

kulda, kes abi saadaks. Kutsar, kes targa käest õpetust toonud, arwas herral piinast juba küll olewat; ta läks proua juurde ja lubas kodukäijaid kaotada, kui see temale lubatud hinna maksab. Proua tõotas maksta. Selle pääle õpetas kutsar, mis proua pidi teha laskma.

Kabeli aknad müüriti kinni ja jäidgi kinni.

Kui kutsar selle pääle proua käest maksu läks nõudma, käskis kawal proua teda oodata, sest ta ei wõiwat mitte julge olla, et herra wanapaganaga uuesti teda öösel kiusama ei tulewat. Kutsar ootas mõne nädala, aga seesama wastus. Kolmandal korral ka paremat palka ühtegi. Nüüd sai kutsar selgesti aru, et temale sugugi palka ei tahetud maksa. Weel kord läks ta proua juurde ja ähwardas herrat uuesti koju saata, kui proua tõotust ei täida. Aga kõik ilma asjata.

Kutsar ei mõistnud nalja. Ilma ajawiitmata sammus ta kabeli juurde, raius akna kohta augu sisse ja lõi risti eest ära. Selle pääle läks ta koju, nagu ei oleks midagi sündinud. Kodu ootas ta igatsusega õhtut. Õhtu tuli ja temaga ühes ka wanad wõõrad: kahekfa hobuse tõld sõitis mürinal õue, herra pukis, wanapoiss tõllas. Kuke lauluni kolistasid ja müristasid nad jälle mõisas.

Teisel hommikul oli proual esimene asi kutsarit mõisa kutsuda ja paluda, et ta kodukäijad jälle kinni paneks. Kutsar nõudis lubatud palka. Sedamaid laskis proua kutsarile tündri kulda wälja maksta. Kutsar wõttis selle eest müürsepa kaasa, näitas temale kabeli akna augud kätte, laskis enne risti ette panna ja siis augu kinni müürida. Sest saadik ei tulnud wanapagan ja herra enam mõisa wõõrsile.

M. J. Eisen.

5. Kasukat õmblemas.

Kord küsis rebane hundilt:

„Kuule, wadderikene, kuhu sa naha paned, kui lamba ära sööd?"

„Ikka naha ka ära söön," ütleb hunt wasta.

„Waata rumalust, wõi sööd ära! Sina liha söö ära, aga nahad too mulle, ma sulle talweks teen neist hää sooja kasuka."

Noh, hää küll, hunt kui saab lamba, ikka wiib naha rebasele, aga rebane naha — ära söi.

Küsis nüüd hunt rebaselt:

„Wader ae! kas mu kasukas pea ka walmis saab?"

„Ei weel nahad alles hapatuses."

Ootas hunt, ootas, küsis jälle:

Kuula waderikene, mis mu kasukas, kas weel walmis ei ole?"

„Ei weel, aga pea saab, ma wõtsin nahad ju hapatusest wälja."

Küsis nüüd hunt kolmandat korda:

„Oi waderikene, kas ikka kasukas weel walmis ei ole?"

„Walmis, walmis, aga waja meile weel weernahku, ümber ääre õmmelda — siis saab tore kasukas!"

„Aga kust me niisuguseid saame?"

„Olgu see minu mure," ütleb rebane. „Waata, papil on hiiru-ruun nurme pääl löies, lihaw loom, sellel wõta sa kael maha; ruuna nahast saame häid weernahku."

„Kuis ma ta kätte saan?"

„Küll saad ma õpetan."

Wiis rebane nüüd hundi papi nurme pääle, pani löie hundile kaela, teise otsa sidus hobuse löie külge; ise hakkas hobust hurjutama. Hobune kohkub, aga otse-teed tuhatnelja papi õue pääle.

Rebane jälle karjub:

„Papp, ae papp! Hunt õue pääl!“ Hunt õue pääl!

Kui tuli papp wõttis hundi, lõi, lõi mahagi.

Nii ei saanud hunt oma kasukale weernahka, aga hundist sai papi kasukale.

(O. Kallas.)

6. Ema kahe pojaga.

Kord elas üks ema kahe pojaga suures waesuses. Wiimaks tulnud aga nii suur puudus majasse, et enam midagi pole olnud pääle hakkata. Ema saatnud wanema poja külasse leiba otsima. Wanem poeg läinud teed mööda, ise aga õhkanud tühja kõhtu kannatades.

Korraga näeb: Hall wanamees tuleb wasta, jääb otse kohe tema ette seisma ja küsib:

„Pojuke, miks sa nii kurb oled?“

„Miks ei pea ma kurb olema!“ wastas wanem wend. „Kaks päewa sest saadik ju mööda kui wiimast korda jumalawilja maitsesin!“

Hall wanamees trööstima:

„Ära karda, pojukene! Mis sa soowid, ma tahan su soowi täita!“

Wanema wenna kõht tühi, ta mõtleb ainult leiwa pääle ja palub leiba.

Hall wanamees annab wanemale wennale hulga leiba. Käsib edespidigi häda ajal saama tulla. Wanem wend tänab lahket andjat ja ruttab koju emale ja wennalegi leiba wiima.

Warsti aga lõpeb halli wanamehe antud leib otsa.

Nüüd läheb noorem wend leiba otsima. Läheb lootes, et hall wanamees temale ka wastu tuleb. Ise

aga mõtleb: „Küll ma kawalam olen, kui wanem wend, palun endale palju rohkem.

Eks hall wanamees tulegi wasta. Noorem wend teeb kurwa näo. Hall wanamees küsima, miks noormees nii kurb.

„Meil kodus suur leiwa puudus!" wastab noorem wend. „Ema ja wanem wend päris näljas!"

„Tule minu elumajasse, waata ehk wõin teid aidata," ütleb hallmees.

Noorem wend mõtlema: „Mis elumaja niisugusel ka peaks olema! Ma ei näe siin ligidal mingisugust elumaja.

Hall wanamees astub metsa poole, noorem wend järel. Metsas koputab hall wanamees ühe puu külge ja korraga tuleb puu tüwest uks nähtawale. Hall wanamees astub sisse, käsib nooremat wenda enese järel tulla. Noorem wend näeb: puu sees suur tuba.

Hall wanamees annab nooremale wennale kaks wask pulka. Ütleb ise:

„Kõlista neid üksteise wasta, siis saad wilja nii palju kui iganes tarwis. Aga ainult oma jaoks wõid saadud wilja pruukida, kuid hoia selle eest, et sa raha eest wilja kellegile müüma ei hakka!"

Noorem wend läheb rõõmuga koju. Teel tuleb tal aga tahtmine katsuda, kas halli wanamehe jutt ka tõsi ja kõlistab pulke wastastikku Ja waata: kott wilja ongi juba noorema wenna jalge ees maas. Ta wõtab koti selga ja wiib koju.

Kodus näitab waskpulke emale ja wanemale wennale. Ema ja wend rõõmsad, et nüüd näljapäewad lõppenud.

Mis nüüd wiga elada. Leiba küll ei tarwis tööd teha enam sugugi. Üks wiga ometigi: riided kuluwad seljast ära. Kuidas uusi riideid saada, sest raha puudub?

Ema ja noorem wend tahawad wilja müüa, aga wanem ei luba. Ütleb, et hall wanamees seda

keelanud on. Ei tohi wanamehe keelu wastu teha. Aga ei noorem wend aga ema hooli sellest, waid müüwad muist wilja ometi ära.

Aga oh seda õnnetust — waskpulgad korraga kadunud! Saadud wili moondub samblaks, kas hammusta seda wõi söö sammalt. Wanem wend pahandab tüll emaga ja wennaga, aga mis see enam aitab pulgad jääwad ikka kadunuks.

Ja warsti nälg jälle majas.

Kurwa meelega läheb wanem wend kodust wälja leiba otsima ehk tööd saama, kuna noorem wend laiskuse pärast kodu jääb ja ei wiitsi enam kuhugi minna. Pää elu on ta laisaks teinud

Eks teel tule wanemale wennale jällegi hall wanamees wastu ja jällegi küsib, mis tal wiga. Wanem wend kaebab häda. Hall mees kutsub ta enese juurde ja annab talle kaks hõbepulka, öeldes:

„Kui neid pulke kõlistad, saad kõike, mis iganes soowid!"

Rõõmuga läheb wanem wend koju. Mis nüüd wiga elada! Saab kõike, mis süda iganes soowib. Laseb enesele toredad majad ehitada ja kallid asjad tuua. Kuningasgi käib teda waatamas ja tõstab ta suure au sisse.

Nooremal wennal aga wanema wenna õnne pärast kade meel ja arwab, et temal ka niisugused pulgad peaksid olema. Ja ta läheb halli wanameest otsima. Ise oigab ja ähib kõige tee, et hallmees tema häda kuulma peaks.

Warsti hall wanamees ka platsis.

„Mis sul wiga, et nii nutad?" küsib ta.

Noorem wend wastab:

„Wanem wend on kuninga poolt suure au sisse tõstetud, kuid ma tahaksin ta asemel olla. Anna mulle nõu, kuidas tema asemele saaksin!"

Hallmees wõtab taskust kaks musta pulka, annab noorema wenna kätte ja ütleb:

„Kõlista neid pulke, siis saad seda palka, mida sa wäärt oled!“

Noorem wend läheb rõõmuga koju. Näitab emale pulke ja hõiskab ise, et nüüd warsti kuulsaks saab.

Kõlistab pulke. Tahab näha, mis nüüd sünnib.

Korraga tõuseb suur kohin. Taewast sadab paksu tõrwa ja pigi emale ja noorema pojale selga. Küll pesewad mõlemad endid, aga ei saa enam tõrwast lahti.

Tõrw jääb surmani neile külge.

Wanema wenna käsi käib aga wäga hästi. Ja ta elab praegu weel, kui ta wahe pääl mitte ära ei ole surnud.

(M. J. Eisen)

7. Widewik ja Kuu.

Wanataadil oli kolm nobedat teenrit: kaks noort, ilusat ja wiisakat neidu nimelt Widewik ja Hämarik ja sale ning sile noormees Koit. Need teenisid Wanataadi ja talitasid majatalitusi.

Kord tuleb Widewik õhtul kahe härjaga põllult kündmast ja wiib härjad jõele jooma. Päike on praegu looja läinud ja kumer Kuu tema asemele taewa serwa tõusnud maad walgustama. Kuu hõbedased jooned mängiwad imeilusalt wee pinnal, ja hõbepeeglis kujutab ennast ümberkaudne loodus. Widewiku südant tõmbab nagu sala, nägemata wägi jõe poole. Ta astub wete ääre ja säält paistab talle ta kuju nii armsalt, õrnalt ja hellalt tagasi, et ta seda küllalt ei wõi waadata aga imestada. Ta unustab härjad ära, kes ammu juba jänu kustutanud, ja waatab ükski silmi oma hõbedast kuju. Kuu aga, kelle särawad jooned imelist neiu kuju

wee pinnal maaliwad, näeb Widewikku, ja sedamaid süttib kange armastuse tuli ta südamesse loitma. Ta heidab end salamahti taewast wete põhja, kus ta nüüd kaunile kujule suud annab. Ja kui neiu sügawas mõttes ennast wee ääre kummardab ja oma jänu jõe weega kustutab, siis puutuwad ta huuled Kuu huultega kokku.

Widewikule jõe põhjast salasõnadega oma armastust awaldades ja tema mustadesse silmadesse waadates, unustab Kuu kõik oma tööd ja talitused ära. Walgus kaob ja pilkane pimedus astub asemele. Aga ei seda aimanud Kuu ega Widewik. Nende silmad näewad üksnes armu ilu ja elu; muile on nad otsegu pimedad. Küll hüüab ööpik waljusti lepikust:

Öö pikk öö pikk!
Laisk tüdruk, laisk tüdruk.
Öö pikk, öö pikk
Kiri-küüt, waole, waole,
Too piits, too piits
Tsäh, tsäh, tsäh!"

Aga Widewik ei kuule ega näe midagi. Halliwatti tuleb ja murrab Widewiku teise härja ära, kes omapääd metsa läinud ja keda nüüd keegi ei kaitsnud

Kui warane Koit hommikul magamast üles tõuseb, ärkab Widewik wiimaks oma armu-õnnest. Hundi kurja tegu nähes hakkab ta ärdasti kaebama ja kurtma. Tema ahastus tungib üles Wanaisa kõrwu, kes warsti maha tuleb kurjategu karistama. Hundi üle mõistab ta nõnda kohut, et hunt sest saadik oma õeluse pärast alati inimeste tagakiusamist peab kartma ja alati tema elu kallale kiputama. Widewikule aga ütleb ta:

„Et Kuu sind oma ilu imetlema meelitanud ja sulle kosja tulnud, annan ma sulle su süü andeks. Kui sa teda niisama südamest armastad, siis ei taha ma teid keelda, waid jäädwalt kokku kihlata. Selle eest nõuan ma siiski sinult, Widewik, et sa wirgasti selle

pääle waatad, kas Kuu õigel ajal oma teele läheb maailma walgustama ja teistkorda enam pilkane pimedus maad ei kata, kus kurjadel hää teha, mida tahawad. Walitsege öö üle ja pidage muret selle eest, et tema hõlmas õnnis rahu wiibiks!"

M. J. Eisen.

8. Kas Kõwer kodu?

Äge äikese palawus ähwardas äikese wihma; kiiresti püüdis sellepärast heinamaal noor talumees loogu kokku wõtta, et kuiwad heinad weel enne wihma warjule saaksid. Kui ta kiire töö lõpetusel koju hakkas minema, tõusis lõuna poolt juba must pilw üles ja tuli ruttu ligemale. Noormees kiirustas sammusid, et enne wihma weel koju jõuaks. Metsa ääres nägi ta wõõra mehe, kes pääd kannu wastu toetades magama oli jäänud nii et müristaminegi teda ei äratanud.

„See meheke wõiks täna rohkem kehakastet saada, kui tal meele järele, kui teda unest äratamata jätaksin," mõtles talumees ja astus lähemale.

„Kuule, wennike!" hüüdis ta ja wõttis käega raputades maas magaja õlast kinni. „Kui sul ani-nahka kasukat seljas ei ole, siis karga üles ja otsi wihma warju; raske äikese wihm on praegu tulemas!"

Wõõras mees kargas ehmatades jalule ja ütles:

„Tänu, tuhat tänu sulle, külamees, lahke äratamise eest!"

Siis kobas ta ruttu taskud läbi, nagu tahaks rahakopikaid otsida, mis tänupalgaks wõiks pakkuda. Aga kui ta tühjadest taskudest midagi ei leidnud, pööris ta silmad poolhäbelikult talumehe poole ja ütles:

Õnnetusel ei ole mul midagi tasku juhtunud, mis sulle palgaks wõiksin pakkuda, aga siiski ei pea sinu

palk tasumata jääma. Mul on tuline kiire tage, kui ähwardawa pilwe eest tahan pakku peaseda; pane selle-pärast tähele ja pea meeles, mis ma sulle lühidalt kuulutan. Kahe aasta pärast wõetakse sind wäeteenistusesse, kus sa hobuse wäe rügemendis aset leiad. Tüki aega saad sa wäega paigast teise käima, kuni teie wiimaks põhja pool Soomemaale korteri asute. Ühel päewal läheb sul süda kodumaale igatsedes raskeks, kui parajalt su kord on hobuste karja minna. Natuke maad sinu seisukohalt eemal puutub laial murulisel lagendikul kõweraks kaswanud kask sulle silma. Astu kasele lähemale, koputa kolm korda tüwe külge ja küsi: Kas Kõwer kodu? Siis pead sa tänase hääteo eest palka saama. Ja nüüd: jumalaga!" Seda ütteldes tõttas ta minema ja oli üürikese ajaga talumehe silmist kadunud, kes minejat tagant waadates naerulikult pääd wangutas ja siis kiiresti koju poole sammus. Aga kui ta wihma hakkatusel koju jõudis, olid wõõras mees ja tema ettekuulutused juba unustusse jäänud.

Ometigi juhtus hiljemini asi, mis läbi ettekuulutuse esimene tükk tõeks läks: Noor talumees wõeti kahe aasta pärast soldatiks ja sai hobusewäe teenistusse sunnitud. Arwata oleks wõinud, et see kogemata lugu wõõra mehega kokku saamist talle nüüd meele tuletab, aga siiski ei olnud nõnda, waid nimetud päew näis tema meelest ja mälestustest koopis kustunud olewat. Tema oli juba tükk aega wäeteenistuses rügemendiga kohast teise käinud ja wiimaks, kui rohkem neli aastat kroonu leiba oli söönud, põhjapoolse Soomemaale korteri saanud. Sääl wõõral maal, kodunt ja armsaist omastest kaugel, läks süda temal sagedasti nukraks, igatsemine ajas pisaraid silmi, kui ta teiste nägemata üksi mõtteid haudus.

Ühel päewal tuli temal kord hobuste karja minna. Kui ta jälle üksipäini nukral meelel laial lagedal istus ja igatsusi kodu poole läkitas, juhtusid tal silmad koge-

mata kõweraks kaswanud kase pääle, mis temast kaugel ei seisnud. Imelikult läks korraga süda temal ilutsema, lapse ja noore põlwe päewad tõusid mälestuses elawaks, ta praegune koht näis talle tuttaw olewat, ehk ta küll selgemat otsust ei wõinud anda, kas unenäos ehk ärkwel tutwus oli tõusnud. Käega otsaesist hõõrudes, kui tahaks mälestust äratada, tuleb äkitselt wõõra mehega kokku juhtumine nii selgesti talle meele, nagu päikese tera paksust pilwest. Looguwõtmine, wihma ähwardusel ülestõusew äikese pilw, wõõras magaja metsa ääres ja tema tähtjam ettekuulutamine on, nagu oleksid wast eile sündinud, tema silma ees. Kui ta nüüd lendes kõik tänini juhtunud elukäigi muutused mõttes läbi käib, leiab ta, et ettekuulutus tõsine olnud. Mis kahju mulle katsumisest wõib tulla, kui kase juurde lähen ja tüwi külge koputan mõtles mees? Esiteks ei tea siin keegi, mispärast ma tembutan, ja teiseks ei ole inimeste silmi nägemas, kes mind hiljemini halbi töö pärast woiksid naerda.

Nõnda mõteldes läheb ta kasele ligemale waatab tükk aega igalt poolt ümberringi, kas midagi wõõrast ehk isearalikku puu küljes nähtawale tõuseb, — siis wõtab ta korraga südame rinda ja koputab tasahiljukesi kolm korda tüwe külge, kuna keel pool tõrkudes küsib:

„Kas Kõwer kodu?“

Ei tulnud küsimise pääle mingit wastust. Sõjamees tunneb julgust omas südames kaswawat, ta koputab teist korda kõwemini, et tüwi wastu kõlab ja hüüab walju häälega:

„Kas Kõwer kodu?“

Kases tõuseb kohin ja äkitselt seisab wõõras mees tema ees nagu õhust sündinud.

„Noh, minu sõber!“ ütleb ta lahkel sõnal, wäga hää, et sa minu tõotust meele tuletasid. Ma arwasin sind hoopis unustanud olewat, mis ma sulle ükskord rääkisin ja mul oleks wäga kahju olnud, kui mul selle-

läbi wõimataks oleks saanud sulle wõlga kätte tasuda. Lapsed ae!" hüüdis ta kasessse. Kes teist wõib kõige rutem olla?"

„Mina" kostis üks hääl, „wõin niisama kiire olla kui lind lendab."

„Wäga hää!" ütles Kõwer. „Aga kes wõib weel kiirem olla?"

Teine hääl wastas:

„Ma wõin tuulega wõidu joosta!"

„Saame näha, ehk wõib mõni teine weel kiirem olla," ütles wanamees ja küsis siis kolmat korda. Sääl kostis üks peenike hääleke:

„Jia, ma wõin nii kiire olla kui inimese mõte!"

„Tule siia, mu poeg! hüüdis Kõwer. „Sind wõin ma täna parajasti tarwitada."

Siis pani ta mehe kõrguse koti, kuld ja hõberahaga täidetud, sõjamehe ette, wõttis tema kübarast käega kinni ja ütles:

„Sõjamees kübarast — ja mees rahakotiga koju!"

Silmapilgul tundis soldat, nagu lendaks kübar tal päässt, aga kui ta ümber hakkas waatama, kuhu kübar jäänud: — leidis ta ennast äkitselt kodus omaste ja sugulaste keskel ja põhjatu suur rahakott seisis tema kõrwal põrandal. Esiotsa pidas ta juhtumist unenäoks, kuni ta hiljemine selgelt aru sai, et tema õnn tõsine oli.

Kui teda keegi ei tulnud jooksikuna taga otsima, hakkas ta wiimaks uskuma, et kadunud kübar tema asemel teenistusse oli jäänud.

Enne surma awaldas ta imeliku loo oma lastele ja arwas, sest et kingitud raha temale õnne oli toonud, et rahakinkija mitte mõni kuri waim ei wõinud olla.

(Fr. R. Kreutzwald.)

9. Metsa-isa ja helde puuraiuja.

Ennemuiste läinud mees metsa puid raiuma. Tulnud kase juurde, tahtnud kaske raiuma hakkata; kask kirwest nähes haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen alles noor ja hulk lapsi mul taga, kes minu surma pärast nutaksid!"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud tamme juurde; tahtnud tamme maha raiuda: Tamm kirwest nähes haledasti wastu paluma:

„Jäta mind weel elama! Ma olen alles priske ja tugew, tõrud küljes kõik tooред, mis ei kõlba külwamiseks. Kust tulewpõlw tammemetsa peab saama, kui minu tõrud nurja lähewad?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud saarepuu juurde; tahtnud saarepuud maha raiuda. Saarepuu kirwest nähes haledasti wastu paluma:

„Jäta mind weel elama! Ma olen noor ja kosisin wast eile nooriku; mis temast waesest peab saama, kui minu maha raiud?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud wahtrapuu juurde; tahtnud teda maha raiuda. Wahtrapuu aga haledasti wastu paluma:

„Jäta mind weel elama! Mul lapsed alles wäiksed, kõik kaswatamata; mis neist peab saama, kui mind maha raiutakse?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud lepa juurde; Tahtnud leppa maha raiuda. Lepp kirwest nähes haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen parajalt piimas, pean palju wäikseid loomi oma mahlaga toitma; mis neist peab saama, kui mind maha raiutakse?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud haawapuu juurde; tahtnud teda maha raiuda. Haaw aga haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Looja on mind loonud, et lehti tuule käes pean kahistama ja üleanetumaid kurjal teel hirmutama. Mis maailmast peab saama, kui mind maha raiutakse?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud tooninga juurde; tahtnud toomingat maha raiuda. Toomingas kirwest nähes haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen alles õitsew ja pean künnilinnule warju andma, et minu oksade pääl laulaks. Kust rahwas kaunist linnu laulu leiaks, kui linnud minu maharaiumise pärast meie maalt ära põgeneksid?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud pihlaka juurde; tahtnud pihlakat maha raiuda. Pihlakas kirwest nähes aga haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen parajalt õilmes; kust marjakobarad weel kaswawad, mis sügisel ja talwel lindudele toitu peawad andma. Mis neist waesteſt peab saama, kui mind maha raiutakse?"

Mees kuulnud tema palwet ja jäänud mõtlema: kui lehtpuudest midagi loota ei ole, tahan okaspuiega minna õnne katsuma. Ta läheb kuuse juurde ja tahtnud kuuske maha raiuda. Kuusk kirwest nähes kohe haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen ales noor ja tugew, pean sugu kaswatama, suwel ja talwel rahwale iluks haljendama. Kust nemad warju paika leiaks kui mind maha raiutakse?"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud männi juurde; tahtnud mändi maha raiuda. Mänd aga kirwest nähes haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen alles noor ja tugew, pean kuusega seltsis ühtepuhku haljendama; kahju oleks, kui mind maha raiutakse!"

Mees kuulnud tema palwet ja läinud kadaka juurde; tahtnud kadakat maha raiuda. Kadakas aga haledasti wastu paluma:

„Jäta mind elama! Ma olen kõige suurem metsa warandus ja õnnetooja kõigile, sest et mind 99 tõbe wastu wõib tarwitada. Mis inimestest ja elajatest peab saama, kui mind maha raiutakse?"

„Mees istub mätta otsa ja hakkab mõtlema: Lugu näib imelikum kui ime olewat: igal puul oma keel suus ja palwe sõnad keele pääl, millega hukkamise wastu seisawad. Mis pean ma tegema, kui kusgilt enam puud ei leia, kes waikselt lasekś ennast maha raiuda? Minu süda ei jõua nende palwete wastu seista. Kui mul naist kodu ei oleks, läheksin ma tühja kätega koju. —

Sääl astub paksust metsast pika halli habemega wanamees, kasetohust särk ja kuusekorbast kuub seljas, mehe ette ja küsib:

„Miks sa, wennike, nii nukral meelel künka otsas istud. Kas sulle keegi pahandust on teinud?"

Mees kostab:

„Miks ma nukker ei peaks olema? Wõtsin hommikul kirwe kätte, läksin metsa, tahtsin säält tarbepuud raiuda ja koju wiia, aga waata imet! Ühekorraga leian kõik metsa elawat: igal puul oma meel pääs ja keel suus on, misga wastu oskab paluda. Minu südames ei ole üht werepiiska, mis nende palwetele wastu jõuaks seista. Saagu minust mis saab, aga mina ei raatsi elusaid puid hukkama minna."

Wanataat wahib rõõmsa silmadega tema pääle ja ütleb:

„Mina tänan sind, külamees, et sa minu laste palwete wastu oma kõrwad ei olnud lukku pandnud; heldusest ei pea sulle kahju saama, ma tahan sulle tasuda selle eest ja hoolt kanda, et sul edaspidi millestki ei pea puudust olema. Minu laste walamata werepiisad peawad sulle õnneks saama; ei mitte üksnes ahjukütte ja tarbepuude poolest ei pea sul iial puudust olema, waid ka muude asjade poolest peab õnnistus sinu majasse

astuma, nõnda et sul suuremat wacwa ei saa edaspidi olema, kui aga südame soowimist suuga awalikuks teha. Siiski pead sa ennast selle eest hoidma, et sinu soowimised üleküte ei lähe; ka oma naise ja lastele tuleta meele, kuidas nad üleliigseid soowe peawad taltsutama, nõnda et soowid mitte kõrgemale ei tohi tõusta, kui nende täitmine wõimalik on. Muidu tuleks oodatud õnnest õnnetus. Säh wõta see kuld-witsake ja hoia teda nagu oma hinge!"

Seda ütelbes andis ta mehele paari waksa pikkuse sukawarda jämeduse kuldwitsakese ja lisas õpetuseks juurde:

„Tahad sa hoonet ehitada ehk midagi muud tarwilikku tööd teha, siis mine sipelga pesasse, wibuta witsakest kolm korda pesa poole, aga ära löö mitte pesa, muidu wõiksid wäikestele elukatele wiga teha. Käsi neid, mis nad peawad tegema; siis leiad sa teisel hommikul töö tehtud, kuidas sa olid soowinud. Tahad sa toitu, siis sunni pada, et ta sulle peab walmistama, mis sa himustad. Tahad sa toidu kõrwa maiust, siis näita kuldwitsakest mesilastele ja sunni neid tööle; siis toowad sulle rohkem kärjemett, kui sina wõi sinu pere jõuaksid süüa. Tahad sa mahla, siis sunni kaske ja wahtrapuud, nemad täidawad sinu käsku sedamaid. Lepp annab sulle piima, kadakas terwist, kui sa neile käsu annad. Kala- ja liharooga keedab sulle pada igapäew, ilma et sul tarwis oleks, kedagi elawad looma minna tapma. Tahad sa lõuendit, siidi ehk willast riiet, siis sunni ämblikka, küll nemad sulle kangast kujuwad, just nagu sa himustad. Selwiisil ei tule sulle edaspidi ühestki asjast puudus, waid sul on kõiki küllalt, nimelt selle eest, et sa minu laste palweid kuulsid ja nad elama jätsid. Mina olen Metsa-isa, keda Looja metsa üle on walitsejaks seadnud."

Siis jättis wanataat jumalaga ja kadus sedamaid mehe silmist. Aga mehel oli kuri naine, kes kui tige

oer juba õue pääl haukudes wastu tuli, kui ta tühja kätega meest nägi metsast tagasi tulewat.

„Kus puud jäid, mis sa pidid tooma?“ kisendas naene.

„Metsa jäid kaswama,“ kostis mees tasaselt.

Naene kisendas ja kärgatas wihaga:

„Oh peaksid kõik kaseraokesed eudid witsakimbukesteks kokku koguma ja sinu laisa nahka parkima:“

Mees wibutas salamahti witsakest ja ütles, nii et naene ei kuulnud: „Sündigu sulle endale, mis soowid!“

Sääl hakkas naene äkitselt kisendama:

„Ai! ai! ai! ai! oh mis kibe! ai, ai, see käib südamest läbi! ai, ai! andke armu, andke armu!“

Kisendades kargas ta paigast teise, wõttis korra säält korra siit oma keha küljest kinni, kui oleksid kibedad witsa hoobid sinna puutunud. Kui mees nuhtlusest küllalt arwas olewat, andis ta witsadele seda mööda uue käsu. Sellest esimesest katsetööst märkas mees, mis kalli ande metsa-isa talle oli kinkinud, sest et tema õnnewitsake nagu pääle kauba naesekaristajaks saanud. Temal oli wana pool-lagunud ait õue pääl; selle kallal tahtis ta weel selsamal päewal sipelgate hoone ehitamise rammu katsuda, läks nende pesale, wibutas kolm korda kuldwitsakest ja hüüdis:

„Tehke mulle uus ait õue pääle!“

Teisel hommikul magamast tõustes leidis ta aida walmis ees. Kes nüüd õnnelikum wõis olla, kui meie mees? Toidu walmistamise pärast ei olnud neil pisemat muret; mis süda ihaldas ja kuldwitsake leemepajale käskis, seda keetis pada ja kandis igapäew ise lauale, et pererahwal suuremat waewa ei olnud kui — süüa. Ämblikud kudusid neile kangast, mutid kündsid nende põllud ja sipelgad wiskasid seemet pääle, nagu nemad ka sügisel wilja põllult ära koristasid, et kusgil inimese kätt tarwis ei olnud.

Peasesid mõnikord tigeda naese lõualuud lõngutama ehk mehele midagi kurja soowima, siis pidi ta kuldwitsakese wõimul igakord ise kannatama. Mõni mees ohkab wast siin:

„Oh kui mul ka niisugune kuldwitsakene oleks!“

Kuldwitsakese peremees oli oma elupäewad õnnelikult õhtule ajanud, sest et tema iial niisuguseid asju ei läinud enesele soowima mis wõimatumad näitasid olewat. Enne surma andis ta kulwitsakese oma lastele pärandusels ja õpetas neid, kuidas metsa-isa teda oli õpetanud, kuidas nemad õrna witsakesega pidid ümber käima ja noomis neid wõimatute soowimiste párast. Lapsed täitsid isa käsku ja elasid niisama õnnelikult kui temagi.

Juhtus hiljemini kolmandal põlwel, et witsake mehele pärandusels sai, kes wanemate keelust hoolimata wäga palju tühja soowis ja sellepärast kuldwitsakest ilma aegu waewas. Siiski ei tulnud tema soowimistest suuremat kahju, sest et soowitud asjad wõimalikud oli. Ülemeelne mees ei leppinud weel sellega, waid hakkas witsa rammu katsudes, wõimatumaid asju soowima. Nõnda oli ta ühel päewal kuldwitsakest sundinud päikest taewast alla tooma, et tema päikese ligemal oma selga wõiks soojendada. Witsake täitis küll peremehe käsu kuidas tema oli sunnitud, aga et päikese maha tulemine wõimatu asi on, sellepärast saadeti Looja poolt päikesest nii tulised terad soowijale kaela, et ta lõige hoonetega tükkis ära põles ja ei mitte pisemat märki járele ei jäänud, kus kohas hooned enne olid seisnud. Ja kui ka õnnewitsakene tules sulamata oleks jäänud, keegi enam paika ei teaks nimetada, ehk teed sinna juhatada, kust teda otsida tuleks. Arwatakse ka, et maha tulnud ägedad päikese terad sel õnnetumal päewal metsas puud nõnda olla ära kohutanud, et nende keele paelad kinni jäid ja ülsti hiljemine enam sõna suust wälja ei saanud.

(Fr. R. Kreutzwald.)

10. Lombak hobune.

Elas kord üks rikas mees, kel kolm poega oli. Kaks wanemat wenda pidasid endid targemaks ja noore-mat rumalamaks, kes aga seda sugugi ei olnud.

Kord juhtus et nende wilja-wäljad ühel ööjel kõik ära tallatud ja söödud. Selle üle aru pidades ütles isa wanemale pojale:

„Sina, kui wanem ja targem, mine täna ööjel walwama ja waata hoolega järele, kes seda tükki ometi teeb!"

Wanem wend läks. Et tal seltsem olla, wõttis laks pudelit wiina ühes ja kutsus sõbra kaasa.

„Tule täna ööse minuga ühes," ütles ta sõbrale „teeme hääd napsud ja waatame, ehk saame mõne paha-tegija nurmelt kinni.

Sõber tuli. Nad sõid ja jõid kuni wäsisid ja magama jäid. Hommikul tõustes nägid aga, et wili kõik tallatud oli.

Kodu jõudes ütles ta isale:

„Mina walwasin pooleni ööni, aga siis tuli mulle nii raske uni pääle, et kuidagi enam ülewal ei jõudnud olla ja magama jäin. Hommikul üles ärgates oli aga wili kõik sõkutud!"

„Ma näen, sa oled hooletu olnud!" pahandas isa ja ütles keskmisele pojale: „Täna õhtul pead sina walwama minema. Waata aga ette, et sa niisama magama ei jää!"

Keskmine poeg läks. Aga tegi niisama kui wa-nem wendgi. Hommikul ärgates oli wili puha sõkutud.

Rääkis lugu isale. Isa tõreles jälle ja ütles: „Te olete mõlemad hooletumad olnud!" Siis ütles ta nooremale pojale:

„Hans, täna tuleb sinu kord walwama minna. Ole sina aga tragim ja walwa paremini järele kui su wennad!"

Noorem poeg läks õhtul aegsasti platsi. Wõttis tühja pudeli ühes, et sellega külma wett tuua, kui uni pääle hakkab tikkuma. Ja kesköö ajal hakkasgi uni kongesti waewama. Ta läks hallikale, pesi silmi külma weega ja täitis pudeli täis, et siis juua oleks, kui uni waewama hakkab.

Ja uni hakkasgi jälle waewama. Ta jõi külma wett pudelist ja uni kadus kohe. Selle pääle näeb: terwe kari hobusid tuleb põllule wilja tallama ja sööma. Kõik ütlemata ilusad loomad. Walwajal tuline kahju, et päitseid kaasas ei ole, siis ehk oleks saanud ühe kinni püüda. Ei taha ometi õnne katsumata jätta, läheb tasahiljukesi kõige ilusama loomale lähemale ja karnapsti! lakast kinni, käes ongi!

Teised hobused seda nähes kõik jooksma. Ilus hobune aga hakkab paluma:

„Lase mind lahti! Ma annan sulle kolm hobust enese asemele!"

Noormees selle kaubaga wäga rahul.

Ilus hobune hirnatas selle pääle ja kohe tulid kolm hobust tagasi, kaks ilusat täkku, kolmas aga wana lombakas hall.

Noormees wiis hobused koju, pani talli ja heitis ise rahulisti magama. Hommikul läksid wanemad wennad talli waatama ja nägid kolme hobust tallis. Poisid kohe isekeskis aru pidama, kuidas hobuseid noorema wenna käest üle lüüa ja kätte saada.

Isa juhtus aga juurde, kuulis nende kõnet ja ütles:

„Ei, poisid, seda on noorema wenna usinus teinud ja teie ei wõi neid hobuseid omandada!"

„Ega me neid ei tahagi!" wastasid wennad. „Meie muidu aga kõnelesime."

Ühel ööl aga olid kaks ilusat hobust kadunud. Noorem wend seda lugu hommikul leides hakkas päris nutma ja kaebama. Wana lombak hall aga ütles talle:

„Noormees, ära nuta! Anna mulle kolm päewa hästi süüa ja istu siis mu selga! Siis oleme enne sääl laadal, kui su wennad, kuhu nemadgi on läinud!"

Hans söötis kolm päewa lombakat hoolega, istus siis selga ja lombak pistis kui tuuletuhing minema. Ning jõudisgi enne laadale kui wennad oma warastatud ilusate hobustega.

Wanemad wennad kutsusid noorema wenna kohe kõrtsi, kui teda laadal nägid ja hakkasid teda söötma ja jootma. Läksid siis wälja ja panid salaja kihutama. Lombak hall aga lõi ninaga wastu kõrtsi akent, et Hansule sellest märku anda.

Kui ta wälja läks, nägi kohe, et wennad jällegi hobustega plehku pannud. Istus lombakale selga kihutas järele ja saigi nad jälle kätte. Wõttis siis hobused nende käest ära, wiis laadale ja müüs kuningatallmeistrile selle kaubaga ära, et teda ennast nende talitajaks ja söötjaks wõetaks. Ta kinnitas tallmeistrile, et need hobused muidu ei seisa, kui tema lombakaga nende juures ei ole.

Selle kaubaga oldi ka rahul.

Noormees hakkas nüüd lombakaga kuninga linna minema. Tee pääl nägi ühe ilusa sule ja tahtis seda ära wõtta. Lombak aga ütles:

„Ära wõta! See sulg teeb meile palju waewa! Kui selle sulega korra kuhugi lehwitad, läheb asi kohe ilusaks!"

Ja noormees wõttis sule ometi kaasa.

Kuninga tallis olles sai ta kuninga käest alati kiitust, aga endine tallmeister laitust. Sellepärast hakkas tallmeister lugu hoolega tähele panema ja tahtis näha, mis Hans oma hobustega teeb, et kuningas teda alati kiidab. Salamahti näeb ta: lombaka peremees tõmbab paar korda sulega üle hobuse ja hobune on kohe puhas ja ilus.

Tallmeister warastas sule ära ja wiis kuninga kätte.

Kuningas kutsub nooremehe kohe enese juurde ja ütleb;

„Muretse mulle see lind, kelle sulg see on! Muidu löön ma su pää otsast ära!“

Noormees läks suures mures talli lombaka juurde ja kaebas sellele oma häda. Lombak aga ütles:

„Eks ma ütelnud sulle: ära wõta seda sulge! See toob meile wäga palju waewa! Selle linnu pead me siiski kätte saama! Mine, küsi kuninga käest waat magusat ja waat pigi. Siis sõidame teise kuningriigi metsa, kuhu mesi maha kalla, pigi aga ümber mee wala. Kui siis linnud sööma tulewad, jääwad nad kohe pigi sisse kinni. Sina aga püüa siis kõige ilusam kinni ja wii see kuninga kätte!“

Noormees tegi nii, sai linnu kätte ja wiis kuningale.

Kuningas ütles: „Nüüd pead sa selle kuningriigi tütre ära tooma, siis saad sa wabaks ja oled minu teenistusest prii!“

Noormees läks talli, rääkis lugu jälle lombakale, lombak aga ütles:

„See on üks raske töö. Teda walwawad kaks neitsit ja nendega käib ta igal hommikul ujumas. Kui meie sinna jõuame, peida ennast kõrkjatesse ja jää walwama. Kui nad tulewad, siis karga keskmise külge kinni ja hüüa kohe mind, karga mulle selga ja sõida koju!“

Noormees tegi nii, nagu lombak õpetas ja wiis kuninga tütre kuningale.

„Nüüd oled sa minu teenistusest prii!“ ütles kuningas. „Aga mis minu pruut käsib, seda pead sa wiibimata täitma!“

Kuninga tütar kohe käskima: „Mine minu koju ja too minu sõrmus ära!“

Noormees läks talli lombaka juurde ja rääkis jälle, mis teda kästud teha. Lombak aga ütles:

„Sõrmust on raske kätte saada! Kuninga tütre wanemad ja öõd hoiawad sõrmust hoolega! Nad teawad, et tütar sõrmuse järele saadab. Kuid kätte peame sõrmuse siiski saama. Teeme nii: Wõta minu paremast kõrwast waiku, siis saad sa kassiks. Kass wõib alati inimeste sekka peaseda ja niisama ka kuninga tubadesse. Sõrmus seisab toas karbis. Too sõrmus säält ära, aga ühtlasi wõta ka kuninga kõige paremad riided kaasa. Siis ei ole enam teist korda tarwis nende järele minna. Kui need asjad käes, wõta minu pahema kõrwa waiku ja see teeb sind jälle inimeseks!"

Noormees tegi sedawiisi, sai sõrmuse ja riided kätte ja wiis need kuninga tütrele.

Kuninga tütar ei jäänud aga sellega weel rahule, waid ütles:

„Nüüd pead minu isa kuningriiki minema ja säält minu kaksteistkümmend mära ära tooma!"

Noormees jälle lombaka juurde küsima, kuidas neid kätte saada. Lombak ütles:

„Wõta wanker ja pane waat pigi ja waat takku pääle. Siis läheme sinna järwe äärde, kus need hobused joomas käiwad. Sa pead mind takkudes je mässima ja ära pigitama, nii et mind ära ei tunta. Neid märasid walwab kuningas suure hoolega."

Noormees tegi nii, nagu lombak õpetas.

Kuningas tuli noormeest takistama, aga lombak tuli appi, ajas kuninga järwe ja peastis hobused kuninga käest lahti. Siis tuli lombak järwest wälja märad järel.

Noormees wiis märad kuninga tütre kätte. Aga kuninga tütar kuninga käsu pääle jälle nõudma:

„Lüpsa nüüd need märad ära ja pane piim suurte katlasse keema. Kui piim keeb, siis karga ise katlasse. Selle pääle oled minu teenistusest lahti!“

Noormees rääkis lugu lombakale ja lombak ütles:

„Kuningas tahab sinust lahti saada. Aga pole wiga! Mine, too suur pada talli ja hoia märade all!“

Kui noormees paja mära alla pani, kargas lombak mära turja kinni ja kohe jooksis piim sorinal. Nii tegi ta kõikidega. Pada sai piima täis.

Nüüd ütles lombak.

„Pane pada tulele ja aja piim keema! Kui kuninga tütar sisse käsib karata, siis ära kohe karga, waid ütle: Lubage lombak siia tulla! Ta peab mu otsa nägema! Kui ma tulen ja ninaga üle paja tõmban, karga sisse. Siis ei ole enam wiga, waid piim teeb sind koguni ilusaks!“

Noormees tegi nii, nagu lombak õpetas. Kargas patta, sai kohe palju ilusamaks kui enne.

Kuningal seda nähes kohe tahtmine ka ilusaks saada. Kargas ka patta, aga keew piim kõrwetas kuninga silmapilguga ära.

Noormees wõttis kuninga tütre enesele naeseks ja sai wäga õnnelikuks. Kui ta surnud ei ole, siis elab ta arwatawasti praegu weel.

(M. J. Eisen.)

11. Imelugu karjapoisiga, kes kuningaks sai.

Kord elanud üks wäga wali peremees, kes oma karjapoissi rohkem peksnud kui talle süüa andnud.

Ühel õhtul kadunud karjapoisil lehm ära. Küll ta otsinud ja otsinud lehma, aga mitte pole leidnud. Mis nüüd teha? Ei julge enam koju minna, teadis

selgesti, mis palk kodu ees ootab. Aga parata ei olnud, kari tarwis koju ajada. Kohe leidnud peremees, et üks lehm kadunud, tõmbanud poisi upakile ja peksnud nii palju kui meel hääks saanud ja saatnud siis poisi söömata metsa lehma taga otsima.

Metsas kõndinud poisike nuttes edasi ja tagasi, aga lehma ei leia. Wiimaks tulnud poisile hall wanamees wasta ja küsinud:

„Miks sa nutad, pojuke?"

Poiss rääkinud ära, et lehm kadunud, et sellepärast juba peksa saanud ja ei tea, kui palju weel saab.

„Ära nuta, pojuke!" trööstinud wanamees. „Tule minule karjaseks! Ma annan ilusasti süüa. Mul wähem kari, sul parem elu!"

Poiss kaubaga kohe nõus ja läinud hallile mehele karjaseks.

Nad käinud esiteks palju metsa mööda edasi, kuni wiimaks ühe lageda koha pääle wälja jõudnud, kust mets ära olnud raiutud. Sääl lagendikul söönud üks härg rohtu.

Wanamees ütelnud poisile:

„Muud looma mul pole kui see härg siin. Seda karjata ja wahi! Tahab härg juua, wii hallikale jooma, aga rohtu sööb ta siin isegi."

Sellepääle wiinud hall wanamees poisi õõnspuu sisse, kus all ilusad toad olnud. Sääl näidanud ta karjapoisi toa ja ütelnud:

„Siin on sinu elukorter ja siin on härja laut. Siin sööt ja siin joot! Siin söö ja joo ja wahi härga!" Ja läinud selle pääle oma teed.

Karjane söönud kõhu täis ja läinud siis wälja härga wahtima. Söötnud härga ja jootnud härga.

Härg aga ütelnud: „Mina olen rammus küllalt ja wõin ise enese eest muretseda. Kui tahad, söö sina kõht täis ja heida magama!"

Poiss arwanud, et magamine wäga ära kulub. Sellepääle läinud poiss ja härg koju. Poiss söönud kõhu täis ja heitnud magama. Tüki aja pärast aga ajanud härg poisi ometi üles.

Ärgates tõmbanud poiss kogemata käega üle suu. Ja näe imet: habe magamise ajal talle suhu kaswanud! Härg aga olnud magamise ajal koguni kõhnaks jäänud!

Poiss härja käest küsinud: „Kui kaua aega ma magasin?"

Härg wastanud: „Seitse aastat!"

Poiss hakanud kohe sööma, kuna härg aga ütelnud:

„Oled tubli poiss! Oled mind ilusasti hoidnud. Mina wõin isegi enese eest muretseda. Sina mine parem rändama! Mine siit otsekohe hommiku poole. Esiti tuleb sulle waskõuna aed waskpuudega ja õuntega wasta. Hoia, et sa säält ühtegi õuna ei wõta ega puudu. Siis tuleb hõbe õuna aed wasta. Ära ka säältgi õuna wõta! Wiimaks tuleb kuldõuna aed kuldpuudega ja kuldõuntega wasta. Ära neidgi puudu! Selle pääle jõuad kuninga linna. Sääl on kuninga tütar ära nõiutud ja on kirstuga kirikus. Muidu ei saa kuninga tütar nõidusest lahti, kui üks noormees teda sääl kolm ööd ei walwá. Palju on sääl walwamas käinud, aga ükski pole kolme ööd läbi walwanud. Kui linna saad, mine walwama! Kirikusse minnes käi kirik kohe läbi, risti ja pikuti. Ka käärkamber ja kellatorn käi läbi! Pane esimene öö üks, teine öö kaks ja kolmas öö kolm rida küünlaid altari pääle põlema, wea kriips ümber altari, wõta piibel kätte ja loe! Öösel tuleb kuninga tütar kirstust wälja, otsib jälgi mööda kõik kiriku läbi, kuni wiimaks altari ette jõuab. Kuninga tütar kutsub sind altarist wälja, palub, nutab, hirmutab, aga ära sa altarist wälja tule! Tuled altarist wälja, murrab ta sind ära. Kui su käsi häs käib, siis tuleta ka mind meele!"

Poiss hakanud minema ja härg läinud ühes. Teel tulnud neile waskaed wasta. Poiss ei unustanud härja keeldu ega wõtnud õunu. Edasi minnes tulnud hõbe õuna aed wasta. Ka säält ei wõtnud poiss. Kuld õuna aiast wõtnud poiss ühe õuna ja pistnud tasku. Härg märganud seda küll alt silma, aga ei lausunud poisile sõnagi.

Poiss jõudnud edasi minnes kuninga linna. Härg jäänud wärawa taha, poiss aga läinud linna sisse. Lahkudes öelnud härg poisile:

„Ära mind unusta, kui su käsi hästi käib!"

Poiss lubanud härga meeles pidada ja läinud siis kohe kuninga juurde. Sääl andnud ta kuningale teada, et tahab kuninga tütart walwama hakata. Kuningas saanud seda kuuldes wäga rõõmsaks ja lubanud poisile hääd palka, kui poiss kolm päewa ja ööd walwab.

Poiss läinud õhtul kirikusse ja teinud härja õpetust mööda. Käinud kõik kohad läbi, teinud altari ümber kriipsu, pannud rea küünlaid altari pääle põlema ja läinud ise altari ette piiblit lugema.

Enne keskööd tõusnud kuninga tütar kirstust üles, jooksnud jälgi mööda kirikus ja kellatornis kõik kohad läbi ja tulnud wiimaks altari ette. Küll palunud mesikeelil poissi altarist wälja tulla, küll nutnud küll hirmutanud, aga poiss ei tulnud. Kell 12 läinud jälle kirstu tagasi.

Teisel õhtul teinud poiss jälle kohad jälgi täis, pannud kaks rida küünlaid altari pääle põlema, wedanud kriipsu ümber altari ja läinud ise altari ette piiblit lugema.

Kesköö ajal tõusnud kuninga tütar jälle ülesse, otsinud poissi jälgi mööda ja tulnud jälle altari ette. Küll palunud, küll meelitanud, küll nutnud küll hirmutanud. Aga poiss ei tulnud wälja. Kell 12 läinud

kuninga tütar jälle kirstu tagasi. Hommikul olnud kuningas wäga rõõmus, et poiss kaks ööd juba ära walwanud.

Kolmandal õhtul läinud poiss jälle kirikusse. Teinud niisama jälgi, pannud kolm rida küünlaid põlema ja hakanud ise jälle piiblit lugema.

Enne poolt ööd tulnud kuninga tütar kirstust wälja. Jooksnud jälgi mööda jälle kiriku läbi. Otsinud kellatornis ja kui säältki ei leidnud, tulnud altari ette. Jälle palunud poissi wälja tulla, aga ei poiss tule. Nüüd karanud kuninga tütar altari aia pääle ja tahtnud üle aia karata. Astunud üle esimese ja teise küünla rea ja pistnud jala üle kolmanda rea, aga ei saanud säält enam edasi.

Kui kell 12 löönud, läinud kuninga tütar poisi juurde ja ütelnud:

„Sina oled minu suur häätegija. Tuhat tänu sulle! Sa oled mind nõidusest ära peastnud! Kui ma altari küünalde wahel seisin, oli mul suur walu. — Oleks ma su kätte saanud, oleks su ära murdnud!"

Nüüd läinud nad kuninga juurde. Kuningal olnud wäga suur rõõm ja ta langenud rõõmu pärast poisile ja tütrele kaela. Siis öelnud ta poisile:

„Et sa mu tütre oled nõidusest peastnud, annan ma ta sulle naeseks! Sa wõid minu asemel kuningaks saada, poega mul ei ole. Poeg oli küll, aga kadus 14 aasta eest ära, nagu tina tuhka!"

Selle pääle peetud, nii toredad pulmad, mille sarnaseid wähe on nähtud ja pärast pulme andnud kuningas walitsuse wäimehe kätte.

Kuningaks saades unustanud noormees endise sõbra härja hoopis ära. Aasta pärast sündinud kuninga prouale kaksikud. Nüüd tulnud uuele kuningale härg meele. Ta läinud kohe sinna kohta linna taha, kuhu

härg maha jäänud, waatama ja näinud suure ehmatuse ja imestusega, et härg maa sisse wajunud, ainult sarwed ja selgroo ots olnud weel näha.

Härg öelnud kuningas-poisile:

„Mind on raske siit wälja saada! Kui sa aga tahad, wõid sa mind ometegi aidata."

Kuningas lubanud ja härg ütelnud:

„Muidu ei saa sa mind aideta, kui wõta oma kaks last jalgu pidi kinni ja tõmba mõlemad nii palju lõhki, et weri wälja tuleb! Laste werega wõia mu sarwi ja selga, siis peasen siit wälja!"

Küll olnud kuningal raske oma lapsi lõhki kiskuda Siiski wõtnud kuningas lapsed, wiinud isearalikku tuppa ja kiskunud mõlemad nii palju lõhki, et weri wälja tulnud. Selle werega läinud ta härja juure ja wõidnud härja selgroogu ja sarwi.

Waewalt olnud see sündinud, kui ju härg maa seest wäljas olnud ja inimeseks saanud. Härjast inimene rääkinud nüüd, et tema selle kuninga poeg olla, kelle tütre mees omale naeseks saanud. Tänanud õemeest südamest selle eest, et õemees teda nõidusest lahti peasinud. Muidu oleks ta igawesti pidanud nõiduse wande alla jääma.

Nüüd hakkanud mõlemad koju poole minema. Aga seitse aastat kulunud ära, enne kui mehed koju saanud.

Kuninga poeg öelnud oma õemehele: „Kui sa kuldõuna poleks warastanud, oleksime 7 päewaga koju jõudnud. Sa warastasid aga õuna ja sellepärast peame 7 aastat rändama."

Nüüd läinud nad kuninga lapsi waatama.

Lapsed olnud alles woodis, nagu nad kuninga kodunt minemise järele woodisse jäänud. Olnud woodis ilma söömata ja joomata. Üks wisanud kuldõuna teisele kätte ja ütelnud:

„See on sinu isa warastatud õun."
Teine wisanud tagosi ja ütelnud:
„See on sinu isa warastatud õun.
Nii elanud lapsed seitse aastat.
Kohe wõtnud kuningas nüüd nende käest õuna ära ja lapsed lapsed halkanud sedamaid kohe kosuma ja kaswama.

Kuningas jäänud ikka kuningas, aga endise kuninga poeg jäänud talle kõige ülemaks nõuandjaks.

(M. J. Eisen'i järele.)

12. Hunt-ema.

Kord nähti laupäewa õhtul, et pärast wihtlejaid suur hunt sauna läks. Julgemad ruttasid sauna juure ja panid ukse ruttu kinni. Wõõned ütlesid:

„Teeme uks lahti ja lööme ta maha."

Teised ütlesid jälle: „Ei, laseme ta homseks jääda, saame siis näha, mis ta teeb!"

Jätsid ka hundi sauna wangi.

Läksid siis teisel päewal hulgana sauna juure, tegid ukse lahti ja nägid nüüd suurels imestusels, et hunt sauna lawal istus ning sündinud last süles hoidis.

En ne aga kui keegi alles selle pääle mõtelnud, mis nüüd teha, oli hunt paari sammuga sauna lawalt maas ja uksest wäljas — hüppas ikka jälle metsa poole. Talurahwas said otsekohe aru, et see mitte õige hunt ei olnud, waid üks äranõiutud naine, kes hundina pidi ümber jooksma.

Nad wõtsid wäeti lapsukese wiisid koju. Kandsid siin tema eest hoolt nagu oma enese lapse eest. Ööseti sündis aga imeline asi. Igakord enne keskööd tuli hunt talukambri akna alla ja kiunus sääl kui koerakutsikas eni, kui laps talle läbi akna kätte anti.

Hunt wõttis lapse õrnasti sülle, ning imetas teda nagu hundi kutsikakest, pani siis jälle murule maha ja kadus ära.

Talurahwas ei puutunud mitte hundisse sest nad teadsid, et ta inimene oli.

Nii läksid kaks aastat mööda.

Ühel päewal sõitis rikas proua uhkes tõllas, talu õue ning nõudis lapsukest näha. Talurahwas aga ei usaldanud lapsukest mitte wälja tuua, arwasid tema ema alles metsas olewat.

Nüüd rääkis proua neile ära, kuidas kuri nõid teda hundiks oli moondanud, kuidas ta saunas hundina lapse ilmale toonud ja kuidas ta nüüd nõia padest peasnud, sest et ta ühe heinalise käest juhtumise korral palukese leiba oli saanud.

Toodi laps wälja, proua häämeel ja rõõm oli otsata suur. Ta kinkis talurahwale hulga kuld — ja hõberaha ning sõitis siis ära.

Kuhu ta sõitis, ehk kes ta oli, seda ei saanud eegi teada. (J. Kunder.)

13. Liba-hunt.

Mees istub naisega soo ääres heina-soo kõrwas ja wõtawad pruukosti.

Korraga — hunt soo kõrwas! Liputab nagu koera kutsikas saba ning wahib ütsisilmi leiwa-palukeste pääle.

Mees ütleb: „Wirutan talle õige nikatiga pääd!" Ja waataski wikati poole.

Mõtles aga jälle: „Mis ma sestki saan

Andis hundile pussnoa otsast tükikese leiba. — Hunt tõmbas napsti! Leiwa ühes noaga ja pühkis metsa.

„Oh sina wiimane pahandus, ära wiis nüüd wikati-lõikamise wäitse! wihastas mees.

Suwine asi ammugi unustud; mees läheb linna. Jääb kogemata poe akna ette seisma ja näeb oma noa akna pääl olewat.

„Noh, kas nüüd pole ime lugu käes! Kust see minu wikati nuga ometi siia sai? Oot, oot, küsin järele!“

Mees läheb poodi ja hakkab pärima: „Kaupmehe herrad, kust see minu wikati nuga siia akna pääle sai?“

Wana herra wõttis aga noa ja kutsus mehe kõrwale. „Waata häämees!“ ütles ta. „Kui sa suwel soo ääres pruukosti sõid, siis tulin mina kui libahunt soost wälja, kuhu mind paha nõia sõna sajatanud, ja tahtsin sinu käest leiba. Sina waatasid esiteks wikati pääle, mina siis aga sinu kõri pääle. Oleksid sa waene mehike wikatisse puutunud, siis oleks ma su otsekohe ära murdnud. See oli õnn, et sa mulle leiba andsid: sain hundinahast see läbi lahti. —

Sinu noa aga wõtsin ma sellepärast kaasa, et sind tema abil ehk kuidagi wiisi kätte saada ja sulle seda häätegu ära tasuda. Säh, siin on su nuga ja see koti täis hõbedat selle eest, et minu ära peastsid! Ära räägi sellest loost kellelegi!

„Kellele ma seda rääkima lähen!“ ütles mees ja pistis rahakotti põue. (J. Kunder).

14. Helde südamega soldat.

Wana soldat, Nikolaiski — wõi wõib olla enne seda aega — sai kroonu-teenistusest lahti. Kõik ta weerand saja aastane palk taskus: kolm kopikat!

Soldat rännanud koju poole ja mõtelnud iseeneses: „Ei tea mis kodu tegema hakkata! Raha kõigist kolm kopikat, kui kaugele sa sellega ikka saad!“

Seda mõeldes tulnud mehele pisarad silma.

Korraga näeb: sant istub tee ääres ja laulab. Soldat tahab mööda minna, aga kuuldes, et sant wäga ilusasti laulab, jääb ta ometi seisma ja kuulab. Sandi laul liigutab nii soldati südant, et soldat käe asku pistab ja kopika sandile annab. Mõtleb iseeneses: „Raha küll wähe, aga ega ma selle kopikaga ikka palju kauemine läbi ei saa. Annan ta parem waesele sandile; süda ei jää muidu rahule!"

Ja soldat annabgi kopika sandile. Sant tänab. Soldat tahab edasi minna, sant aga ütleb:

„Et mind waest oled aidanud, ei taha sind ka unustada. Muud hääd sulle teha ei wõi, kuid annan ulle wäikese karbi."

Soldat wõtab karbi wastu, läheb edasi ja mõtleb jälle: „Andsin ühe kopika ära ainult kaks jäigi järele. Wend ja wennanaine mul küll on, aga kas need mind aitawad! Wend ehk annaks weel iwakese, aga naine päris tulehark! Wist kihutab mind kohe majast wälja, kui sääl oma nägu näitan!"

Korraga näeb: jälle istub sant tee ääres ja laulab.

„No ega ma sinu laulu enam kuulma hakka ja jälle kopikat raiska!" mõtleb soldat. Sandi laul kõlab aga weel ilusamalt kui endine. Soldatil ei aita muud nõu, jääb seisma ja kuulab. Süda ei jää muidu rahule, kui peab sandile jälle kopika andma.

Sant wõtab kopika wasta, tänab, õnnistab ja ütleb:

„Sa oled mind wiletsat aidanud, aga muud pole mul sulle wasta anda, kui ainus see sulg. Ehk on sul edespidi sellest sulest abi. Wõta ta enesele!"

Soldat wõtab sandi sule wastu, tänab ja hakkawad siis, teine teisele külgi, minema.

Warsti aga näeb soldat: jälle sant tee ääres, laulab ja palub, nagu kaks endistgi. „Kas nüüd pole lu-

gu lahti!" mõtleb soldat „Nüüd pean wiimasegi kopika käest andma, kuna ise täiesti ilma jään. Ei, parem lähen sandist ruttu mööda!"

Sant laulab oma wiisi aga edasi. Soldat kuulatab teist kõrwapidi ja ei aita, peab seisma jääma.

Laulu lõpul ei anna süda soldatile rahu, ta peab wiimase kopika taskust wõtma ja sandile andma, enesele woolawad pisarad silma!

Sant küsib neid nähes: „Mis sul wiga pojukene? Mis su südant waewab?"

„Kakskümmend wiis aastat olen kroonut teeninud ja nüüd lahti saanud," ütleb soldat. „Teenistusest lahkudes oli mul kolm kopikat palka taskus, aga nüüd olen needki ära andnud. Ei tea, mis nüüd pääle hakkan!"

„Kas sul kedagi sugulast ei ole, kelle juurde wõiksid minna?" pärib sant.

„Mul wend ja wennanaine küll on, aga wennanaine on nii kuri ja tige, et mind silma otsasgi ei salli„ seletab soldat.

„No mine wenna juure, palu korterit!" ütleb sant. „Kui ta ei anna, siis tule homme siia teelahkmele ehk wõin siis sulle juhatust anda."

Soldat läheb wenna juure ja palub öömaja. Wend wõtab lahkesti wastu, annab süüa, annab öömaja soldat heidab puhkama, sest pikk tee on wäga ära wäsitanud. Korraga aga kuuleb soldat läbi une: wennanaine tapleb kangesti mehega, miks mees niisuguse hulgusse majasse on wõtnud.

Soldatile ei tule uni enam, hakkab mõtlema: „Ei niisuguses majas küll elada wõi, pean ikka hommikul sandi jutule minema, ehk teab ta midagi mulle juhatada.

Teisel hommikul läheb soldat santi otsima. Saab ka warsti sandiga kokku ja kaebab oma lugu.

„Kas sul midagi warandust ei ole?" küsib sant.

„Ei ole," wastab soldat. „Keegi sant kinkis mulle teel karbi, teine sule ja see on kõik mu warandus!"

„Hää küll!" ütleb sant. „Siis kingin mina sulle koti! See on niisugune kott: kui koti lahti wõtad ja ütled: „see mu oma kott!" jookseb kõik kotti, mis ise tahad. Selle karbi pihta, mis sant sulle kinkinud, koputa aga, küll siis saab imet näha! Teise sandi sulg pane mütsi külge ja ütle, kuhu tahad minna, küll näed, mis siis sünnib!"

Sant annud koti ja läinud oma teed. Soldat hakkanud ka edasi rühkima enesele asupaika otsima. Teel tahtnud sandi käest saadud kingitustega proowi teha ja koputanud karbi pääle: Kohe 12 muusikanti wäljas ja mängiwad nii ilusasti, kas kuula wõi söömata. Soldat koputab jälle karbi pääle: — muusikandid kadunud!

Nüüd wõtnud ta sule, pannud mütsi ääre ja ütelnud ise: „Wii mind linna!"

Silma pilguga soldat linnas. Tahtnud linnast weel edasi minna ja wõtnud sule mütsi äärest ära. Aga ei lasta enam edasi, üteldakse: „Siis saad edasi, kui muusikantisid muretsed! Wõta wälja kus tahad, sest suur pidu on tulemas ja pidu ei wõi ometi ilma muusikantideta pidada!"

Soldat lubanud tingimist täita. Pidu õhtul läinud ta pidusaali, koputanud kolm korda karbi pääle ja silmapilk olnud 12 muusikanti wäljas. Mänginud nii ilusasti nagu linnarahwas enne polnud kuulnudgi. Kõik imestanud, kust soldat niisugused muusikandid wõtnud. Pidu lõpul koputanud soldat jälle karbi pääle ja mängumehed olnud nagu tina tuhka kadunud.

Selle eest saanud soldat linna rahwalt palju tänu ja hulk raha ja rännanud pärast pidu jälle edasi, sest ei keelatud teda enam edasi minemast.

Teisel päewal jõudnud soldat teise linna, aga ei lastud linnast läbi minna enne, kui linna kasuks tööd

ei tee. Linna rahwas olnud wäga waeseks jäänud ja pole enam kusgilt kulda ega hõbedat saanud, kui ainult kiriku torni otsast kuld nupust mida nad nõuks wõtnud maha tuua ja rahaks lasta teha. Aga torn on kõrge ja keegi ei pease torni otsa. Sellepärast linna rahwas soldatilt nõudma, et soldat nupu maha tooks.

Soldat nõus. Ta pannud sandi sule mütsi äärde ja lennanud kohe torni otsa, wõtnud kuldmuna torni otsast maha ja wiinud linna rahwa kätte, mille üle nad wäga rõõmsad olnud, et jälle kulda said. Nad olnud soldati wastu tänulikud, andnud talle teeraha ja saatnud auuga linnast wälja.

Järgmisel päewal juhtunud soldat jälle ühte linna. Ei lasta meest jällegi enne läbi linna, kui linna kasuks tööd ära ei tee.

Linnas olnud lugu järgmine:

Selle linna haigemajast kadunud wangid ära, ehk küll kõik uksed kinni olnud, kuidagi aru ei olnud saada, kust wangid wälja peasenud. Wiimaks on hakkatud arwama, et mõni waim wangid ära warastab. Soldatile antud käsk kohustuseks, et ta peab wangide lahti peastja kinni püüdma, wõi muidu ta linnast edasi ei pease.

Soldat pandud ööseks wangitorni wangide lahti peastjat kinni wõtma, uks keeratud lukku, et soldat ise põgeneda ei saaks. Kinni panejad linnalised aga arwanud iseeneses, et wangide lahti peastja öösel soldatigi lahti peastab ja ära wiib.

Soldat walwanud poole ööni. Korraga ilmunud suur mees soldati juure ja ütelnud:

„Tule minuga kaasa! Üheksakümmend üheksa meest olen siit ju ära wiinud ja kui sinu ka ära wiin, saab a täis. Sina oled wiimane. Rohkem ei ole mul enam tarwis!"

Soldat tahaks küll wasta ponna, aga mis sa niisuguse suure mehe wasta paned! Korraga tulnud

soldatile sandi antud kott meele. Kohe ütelnud soldat: „See mu oma kott!"

Waewalt öelnud soldat selle sõna, kui wangide lahti peastja kahanema hakkanud ja iseenesest kotti jooksnud. Soldat sidunud kotti suu kinni, jätnud wangide lahtipeastja kotti ja hakkanud hommikut ootama.

Hommikul tuldud soldatit waatama. Arwatud, et soldat ammugi juba ära wiidud, aga näe imet: soldat astub ukse läwel waatama-tulijatele wastu ja ütleb ise naeratades:

„Lind juba kotis! Püüdsin teise öösel kinni!"

Soldat wiinud koti sepa juurde. Sepp kohe kott alasile ja haamriga kotile pihta wirutama. Tampinud seni kuni natuke weel koti soppi järele jäänud. Wiimaks aga tekkinud alasi ja haamri wahel tagumisest kotile auk sisse, wangide lahti peastja peasnud seda wiisi wälja läinud lendu.

Sellegi poolest ei lastud soldatit weel linnast läbi. Teiseks ööks pandud üks wang wangitorni ja tahetud näha, kas wang jääb sinna wõi kaob jälle ära. Aga waata, hommikul olnud wang alles ja pole enam ära kadunud.

Nüüd antud soldatile luba edasi minna, aga enne maksetud weel hääd waewa palka, et wangitorni korda seadis.

Mis soldatil nüüd wiga elada! Hulk raha taskus nagu kindralil.

Edasi käies juhtub soldat jälle sandiga kokku. Sant laulab tee ääres, aga nii ütlemata ilusasti, et soldat kuulama peab jääma. Sandi laul liigutab nii soldati südant, et ta kõik teenitud raha sandile annab.

Sant tänab südamest ja ütleb wiimaks:

„Paraku pole mul sulle midagi wastu anda. Aga ühe hää õpetuse annan sulle ometi. Mine seda teed mööda paremat kätt ikka edasi, kuni sa wiimaks ühe maa juurde jõuad. Sääl wõetakse sind lahkelt wastu,

antakse sulle süüa ja juua Aga hoia, et sa teist teed mööda pahemat kätt ei lähe!"

Soldat tänab juhatuse eest ja hakkab jälle edasi minema. Jõuab ka wiimaks maja juurde õieti wälja. Majas wõetakse soldat lahkesti wasta, söödetakse ja joodetakse, nii et küll saab. Käskakse koguni jäädawalt sinna jääda ja — tööd ei sugugi! Lühedalt: soldatil päris kuldne põli.

Kolm nädalat elab soldat sedawiisi ses majas. Pika pääle hakkab aga soldatil aeg igawaks minema ja mehel himu kuldset põlwe pidades täis saama. Ta arwab, et tarwis oleks edasi minna.

Küll keelatakse soldatit jääma, aga ei soldat wõta kuulda, waid paneb plehku ja mõtleb iseeneses: „Mis pärast sant keelas mind teist teed minna. Tarwis seda teist teed minna!

Ja soldat hakkabgi keeldud teel edasi minema Jõuab wiimaks ühe suure maja juure ja tahab sisse minna, aga ei pease: uksed kõik kõwasti kinni. Ei aita muud, mees hakkab ukse taga kolistama ja hüüdma, et teda sisse lastaks.

Mehekene aga ei teadnud sugugi, et see põrgu oli, kuhu juhtunud.

Wanad poisid kuulnud, et inimene ukse taga jooksnud kõik rõõmsa meelega teda sisse laskma, kes ise nende juurde tuleb. Soldat aga märkab kohe missugused elukad talle ust lahti tegema tulewad. Ta tõmbab karkäuhti! 9 risti ukse pääle, et wanad poisid wälja ei pääseks. Selle pääle lööb enesele 9 risti ette, et kurjad waimud kallale ei saaks. Wiimaks tõmbab põrgule weel piiri ette ja ümber ning näitab, et kurjad waimud ainult selle piirini wõiwad käia ja liikuda.

Wanad poisid püsti hädas: uksed kinni, ristid ees, ei pease enam wälja. Kodu ei ulata ka enam kaugele: igal pool piirid ees. Kodu küll, aga just kui nagu wangis.

Peremees wiimaks Jumalale kaebama, et soldat põrgu wäge enam kodust wälja ei lase minna. Palub Jumalalt abi, et soldatist lahti saaks.

„Katsuge ise, kuidas soldatist lahti saate!“ wastab Jumal. Wanapagan läinud koju hakkanud kõige perega nõu pidama, kuidas soldatist lahti saaksid. Wõtnud wiimaks nõuks pillisid ja wilesid puhuma hakkata, ja kui soldat nende mängu kuulab, soldat salaja kinni wõtta ja põrgust wälja lükata.

Teisel päewal kuuleb soldat walju wilede ja pillide häält. Mängitakse nii, et lust kuulata. Ja soldat jääb kuulama. Korraga asuwad selja tagast põrgupoisid soldati kallale ja wiskawad soldati põrgu uksest wälja.

Kuhu soldat wiimaks saanud, ehk kuhu ta jäänud, ei ole teada. (M. J. Eisen).

15. Surm pudelis.

Surm läinud enne wanast kord wälja jalutama, et teel wast mõnda wastu tulejat tabada ja siit maa päält ära warjuriiki toimetada.

Tugew noormees tulnud surmale wastu.

„Oot, oot, tahan sind enne pisut hirmutada ja sinu hirmu nähes ennast rõõmustada!“ mõtelnud surm iseeneses ja astunud mehele lähemale.

Mees näinud, et surm tulnud ja hirmu wärin käinud tal üle keha. Siiski löönud südame kõwaks ja tahtnud kawalusega surmale wastu hakkata.

Surm tulnud mehe juurde ja hakkanud kohe hooplema:

„Küll oled sina aga suur ja tugew mees, kuid siiski wilets ja waewaline, nagu takutopis. Waata, mina olen küll kuiwetu ja kõhn, nii et kõik kondid mul logisewad, kuid sinust olen üle alati:

Mehel juhtunud parajalt tühi pudel taskus olema. Ta wõtnud pudeli taskust wälja, näidanud naeratades surmale ja öelnud:

„See on kõik tühi kiitlemine, kulla külamees! Mis asja sina ka teha mõistad, ehk kes sa õieti oled! Ehk kui sa ka kõik ära wõid teha, siia pudelisse sa ometi ei oskaks pugeda!"

„Ahahaa!" naernud surm. Tühi asi mul pudelisse pugemine! Pane pudel maha, siis näed alles kuidas pudelisse poetakse!"

Mees pannud pudeli püsti maha ja wõtnud korgi päält ära.

„Noh, näita siis oma oskust, et teost meest ka kiita wõin ja ilmaaegse suu loba järele iga ühte wasta tulijat austama ei hakka!"

Surm kahandanud ennast pisemaks ja pisemaks nagu konna poja ja pugenud siis läbi pudeli kaela pudelisse.

„Kas näed nüüd, wa wader, et mina seda tükki ka wäga hästi wõin teha!" hüüdnud surm pudelist.

Mees aga enne mõeldud plaani järele lipsti kork pudelile pääle ja litsunud kämblaga korgi kõwasti kinni. Teinud weel mittu risti korgi pääle, et surm korki päält wälja ei rõhuks.

„Nüüd, wana wennas oled sa pudelis ja pudelisse ka jääd!" naernud mees.

Surm saanud aru, et hädas olnud ja hakkanud kohe meest paluma:

„Kulla külamees, lase lahti! Ma luban sind kas sada aastat elada, kui mind siit peastad.

Mees ei kõssagi surma palwe pääle. Teinud künkasse suure augu ja tahtnud surma kõige pudeliga sinmaha matta.

Nüüd hakkanud surm pudelist ähwardama:

„Kuule, külamees, kui sa mu palwet ei täida, siis usu, nii pea kui siit peasen, oled sina esimene kelle hinge ma wõtan!“

Ei mees hooli aga surma ähwardamisest midagi. Matab surma pudeliga künka alla maha ja läheb ära koju. Kodus kuulutab teistele asja lugu ja ütleb, et nüüd enam ei pruugi kellelgi surma karta: surm pudelis ja pudeliga künka all, kust keegi teda ei tea päästa.

Inimestel hää meel, et surm pudelis wangis, kinkinud mehele hulga raha ja elanud rõõmsasti, sest surma pole enam karta.

Mees ise aga olnud kõige rõõmsam. Mis nüüd wiga elada! Raha küll, aega elada küll, muud kui ole rõõmus, rõõmulan:

Aga inimeste rõõm oli üürike: Ei surnud enam inimesi, neid sai nii palju, et üksteise küljes külg küljes kinni elama pidanud. Hallid eided ja kulupää taadid äganud ja oiganud haiguste käes, ise ammu ju mulla karwa aga ära ei sure. Tee mis tahad, ei sure tappesgi! Mis peab tegema, on päriselt wõimata elada, aga surra ei saa!

Rahwas hakkab wiimaks mehe palwel käima. Üks tuleb, teine läheb ja igaüks palub:

„Kulla mees! Kallis mees! Lase surm lahti! Anname sulle nii palju raha kui iial tahad!“

Mees hädas! Ei wõi surma lahti lasta, sest esimene ohwer oleks ta ise!

Wiimaks hakkatakse meest wägiwallaga sundima, et ta surma lahti peastaks, sest ilmarwuta haigeid saab juba wäga palju ja nende häda ei suudeta enam näha.

Mees põgenenud metsa, elanud sügawas laanes, ühes metsloomadega.

Selle pika aja jooksul kaswanud surma poeg juba suureks ja saanud täieealiseks. Poisile tulnud isa õpetused meele: „Poeg, kui mind kaua aega kodu ei ole näha, siis on mulle õnnetus juhtunud. Hakka siis mind

otsima. Kui leiad ja ma jõuetu olen, siis puhu läbi nina sõõrmete mu pääle. Küll ma siis ülesse ärkan ja toibuma saan!"

Surma poeg tulnud ilmasse, kuulnud inimeste käest, et keegi surma pudelisse ajanud ja maha matnud. Uhu kohta, seda ei teadnud keegi seletada.

Selle pääle hakkanud surma poeg maa seest otsima, torkinud ja sorinud kõik sood ja metsad, põllud ja rabad läbi, kuni wiimaks pika waewa järele wana surma künka alt üles leidnud.

Kahmanud kohe pudeli pihku ja waadanud, pudelit wastu walget hoides läbi pudeli mis isa sääl teeb: wanamehel jalad sirewile, käed kõwerile ja ei liiguta enam oimugi!

Noorsurm kiskunud ruttu pool mädanud korgi pudeli päält ära ja puhunud läbi nina pudelisse: Ei wanamees kõssagi; puhunud weel: juba wana surm löönud silmad lahti. Puhunud weel korra: juba liigutanud jalgu. Poeg puhunud weel õige tugewasti. Wopsti! karanud surm pudelist wälja wastu poja nina, nii et nina wiltu läinud ja wiltu jäänudgi.

Kohe hakkanud wana surm nüüd hoolega ametisse. Andnud kolerale käsu ja katkule woli oma nimel toimetada, niitnud inimesi maha teiste tõbede ja muude haiguste näol nii palju, et üks elaw inimene teist elawat mitme wersta tagant weel otsima pidi. —

Kas ta ka oma wihameest wangistajat laanepõhjast üles leidis, seda ei tea muinaslugu jutustada.

(Ed. L. Wöhrmann j. t.)

---

16. Kolm kosilast korraga.

Ennemuiste tulnud ühele rikkale ja ilusale neiule kolm kosilast korraga. Et mehed kõik tublid ja ausad, pääalegi ka wiisakad ja ilusad olid, siis ei teadnud

neiu, kellele minna ehk keda jätta. Asi oli päris täbar; ta mõtleb ja mõtleb, aga ei saa õige järje pääle.

Wiimaks tuleb talle hää nõu meele ja ta ütleb lahkesti kosijatele:

„Kuulge, noored mehed, et te kõik mulle meele järele olete, siis ei tea ma õigesti, keda teie seast walida, sellepärast on mul üks plaan: Kes teie seast mulle kõige parema kingituse toob, sellele ma siis ka lähen.

Sellega olid peigmehed ka rahul. Et nad sõbrad olid siis läksid nad üheskoos ka kingitusi otsima. Käidi kõik kohad läbi, aga kusgilt ei leidunud midagi meelepäralist, mida pruudile wõiks wiia.

Wiimaks jõuawad nad ühte linna, kus üks ütlematu tore peegel neile meldinud. Nad pärinud hinna järele Kaupmees ütleb: „3000 rubla.„

„Miks nii kallis?“ küsiwad kosilased.

„Teate, see peegel ei ole liht peegel. Kes sellesse peeglisse waatab, näeb kõik ära, mis iganes näha soowib!“ wastab müüja.

Mehed peawad nõu ja jõuawad otsusele, et see peegel üks kõige paremateST kingitusest on, mida pruudile wõiks wiia.

Üks ostab peegli 3000 rubla eest ära ja siis minnakse jälle edasi teisi mõnusaid kingitusi otsima.

Leitakse ime tore tõld, aga hind jällegi 3000 rubla.

„Miks nii kallis?“ päriwad kosilased.

„Teate, see tõld ei tarwita hobuseid ega tiislit waid ta jõidutab ise ennesest igale poole, kuhu sõitja soowib!“ wastab müüja.

Mehed peawad nõu ja jõuawad otsusele, et see tõld üks kõige paremateST kingitustest on, mida pruudile wõiks wiia.

Teine ostab tõlla 3000 rubla eest ära ja mindakse jälle edasi kolmandat kingitust otsima.

Pikka otsimise järele leiawad sõbrad ilusa õuna, mis neile jälle wäga meeldib.

„Kui kallis on selle õuna hind?"„ päriwad nad „3000 rubla!"- kostab müüja.

„Miks nii kallis?" küsiwad kosilased

„Teate, sellepärast on see õun nii kallis, et ta iga haige terweks teeb, kes tast aga kröömike sööb!" seletab müüja.

Kolmas sõber ostnud õuna 3000 rubla eest ära ja nüüd hakkawad üheskoos jälle tagasi minema.

Peegli omanikul tulnud soow peeglist waadata, mis pruut kodus teeb. Waadanud peeglise ja näeb: pruut kodu suremas haige!

„Mis nüüd teha? Kuidas nüüd ruttu kodu pruudi juure saada!" õhkab peegli omanik.

„Mul ju tõld!" hüüab teine kosilane rõõmsamalt. „Katsume järele, kas ta sõidutab meid ruttu koju. Kiideti ju, et ta soowijat igale poole wiib!"

Mehed istuwad tõlda ja tõld weereb pruudi kodu poole, et rattad hundawad all. Natukese aja pärast päral.

Õuna omanik aunab pruudile kohe õuna süüa. Pruut sööb ja saab sedamaid terweks.

Nüüd pruudil uus küsimus otsustada: kelle kink kõige parem on ja kellele mehele minna!

Kuid pruut ei pea kaua aru. Õun oli ta terweks teinud, päälegi oli ta poole õuna ära söönud ja poole õunaga ei wõi kosilast enam mine masaata. Õuna omajast sai peigmees ja teised pidid oma kingitusega lahkuma.

(M. J. Eisen j. Ed. L. W.)

17. Kass ja rebane.

Oli kass, rebane ütles! „Wõta mind naiseks!"

„Wõin wõtta, miks ei!"

Saawad onnikese, elawad sääl.

Hunt läheb mööda, rebane puhastab õue pääl soolikaid.

„Mis sa teed?“

„Ma soolikaid puhastan Aga ära sa siin nii kõwasti karju, kui mu mees kuuleb, siis pole muud, kui surm.“ Hunt plehku.

Tuleb karu: „Tere, wader, mis siin teed?“

„Soolikaid puhastan. Aga ära sa siin palju karju, kui mu mees kuuleb, siis pole muud, kui surm.

Karu katsub et minema saab.

Tuleb metssiga: „Tere, wader, mis sa teed?“

„Mul ju kolmas päew, kui soolikaid puhastan. Aga ära sa siin palju rõkka, kuuleb mu mees, siis on surm sul käes.“ Siga minema.

Jänes tuleb, küsib ka.

„Eks näe, soolikaid puhastan. Aga põgene, põgene, kui mu mees kuuleb, ei siis häädust ole.“ Jänes metsa.

„Noh, hää küll,“ ütleb hunt, „waja kass ja rebane külasse kutsuda.“

Läheb kutsuma: „Rebane ja kass, tulge meid ka waatama!“

Rebane wasta: „Mitte ei tule!“

Läheb karu kutsuma, mõmiseb: „Rebane ja kass, tulge te' meie poole külasse ka!“

Rebane wasta: „Mitte ei tule!“

Läheb metssiga, tõngub ümber onni. Kass waatama: „Mis sa tahad?“

„Tulge meie poole külasse; tulge su mees ja sina!“

„Tuleme küll, miks mitte!“

Metssiga poeb tamme juurte alla, hunt rao kuhja sisse, karu ronib tamme otsa.

Hunt ajab pää wälja: „Wader, kas näus ju?“

Karu wasta: „Näus, näus, wäikene om, wäle om.“

Hunt tagasi, händ jääb wälja.

Kass ja rebane tulewad, kass näeb hundi hända, arwab hiire olewat, hammastega kraps! kinni: hunt maast üles; kass kohkub, tamme otsa — karu näeb kassi: „Oi nüüd mul ots käes!“ hüppab maha, otse sea selga. Minema kõik metsa, et tolm taga.

Kass ja rebane jäid, süüa, juua käes küllalt.

(O. Kallas.)

18. Loomad pattusid parandamas.

Oli perenaene, oli tal kass.

Korjas perenaene piima, korjas, sai paja täis.

Tuli kass, ajas paja ümber kõige piimaga.

„Oh ma waenekene,“ hädaldas kass, „mis nüüd ikka teen, kuidas selle patu andeks saan? Mis muud, kui lähen pattusid parandama!“

Läks ta patale, sai ta metsa; tuli talle jänes wasta, andis hää päewa: „Tere wader! kuhu lähed?“

„Tere ise ka! kuhu lähen? elasin perenaese juures, korjas perenaene piima, sai paja täis, mina waeneke kallasin ümber — lähen patale!“

„Ah, wõi patale; siis wõta mind ka ühes!“

„Mis sina siis halba tegid?

„Sõin peremehe kaerad ära kõik: üks lible jäi teist huikama.“

„Mis siis muud, kui tule ühes!“

Läksid nad, läksid, tuli neile rebane wasta:

„Tere ka kass ja jänes! kuhu ruttate?“

„Patale ruttame!

„Wõi patale! mis teil siis südant waewab?“

„Kallasin perenaese piima ümber.“

„Sõin peremehe kaerad ära.“

„Oh waderikesed, wõtke mind ka ühes, mul ka süda raske: nägin suure hulga anesid, wõtsin kaelad maha kõikidel.“

„Eks tule!“

Läksid nad kolmekesti, läksid, läksid, tuli hunt wasta:

„Tere, tere, waderikesed! Kuhu te' kolmekesti lähete?“

„Patale läheme, oleme palju paha teinud; mina perenaese piima ümber kallasin; — mina peremehe kaerad ära sõin: — mina anedel kaelad maha wõtsin.“

„Siis wõtke mind ka ühes, oli ilma hää lehm mina ta maha murdsin.“

Lähewad nad neljakesti, juhtus karu wasta; palub ennast ka ühes tulema: „Oli ilmakallis täkk, mina tal hinge wõtsin.

Läksid nad kõik, leidsid suure sügawa haua, haua üle õrs. Ütles kass: „Kes õrt kaudu üle haua läheb, selle patud on parandud.“

Kass ise kõige ees läks üle kui tuul. Jänes temale järele: kukkus hauda. Astus rebane, sai pooleni, libises sisse. Ronis hunt õrre pääle, sai kord hännaga heita, oligi sees. Karu katsus, es saa õieti esimesi käppigi pääle, juba oli teiste kaelas ühes õrrega.

Elasid nad, elasid haua põhjas, hakkas neid nälg waewama. Mis nüüd teha?

Rebasel hää nõu käe pärast:

„Hakkame laulma, kellel kõige wähem häält, selle sööme ära!“

Tubli! Hakasid laulma: karu möiratas, nii et haua seintelt liiw warises maha; hunt hulus, et teistel kõrwakuulmine jäi kinni; mis jänes oma piiksumisega nende kõrwal! Sõid ära jänese. Rebane ei teinud suudgi lahti, ta kuulas päält ja andis otsust, kuidas kellegi hääl kõlanud.

Elasid nad selle söömaga paari päewa: jälle wana lugu käes, kõht tühi Hakasid jälle laulma. Karu küll mõmiseb, mis maa müdiseb, aga hundil kõlab enam läbi. Söödi ära karu. Rebane, kawal loom, sõi, mis

kõht kandis, toppis pääle selle weel karu soolikaid oma istme alla.

Elasid nad jälle paari päewa, hakkas hunt kaebama.

„Rebasekene, waderikene, kõht kiunub, süüa tahaksin!"

„Mis mina sind tean aidata, söön isegi omi soolikaid." Ütles, ise tarib karu soolika istme alt wälja, pistab tüki suhu.

„Rebasekene, wennakene, anna mulle ka maitsta!" Andis rebane hundile soolika otsakese, see ahmis ta näljase suuga minema; rebane enam ei andnud, ütles: „Wõta omi!" Hundil magu suus, hakkas omi soolikaid wälja kiskuma, lõppes sinna paika.

Rebane jäi üksinda, sõi hundi ära. Istus, istus, kaua sa söömata istud! Mis teha? Näeb, rästas hüppab haua ääre!; tema rästast hurjutama:

„Rästas, rästas, katsu, et sa mind hauast wälja saadab, muidu söön su pojad wiimseni!

„Aga kuidas ma sind wälja saan?"

„Too oksakesi, wiska raokesi,!"

Rästas kandis, kandis, et silm punnis: haud sai täis, rebane wälja.

„Rästas, rästas, anna mulle süüa, muidu ma su pojad söön!"

„Aga kust ma wõtan?

„Waata, sääl läheb ema pojaga warrule, munaputru kausiga ühes. Sina lenda neile ümber pää, ikka ümber pää, siis ema paneb munapudru maha ja läheb witsa lõikama."

Rästas lendas, lendas: naine läks witsa lõikama, et rästast ära ajada; nii kaua rebane muretses munapudru eest. —

„Rästas, rästas, anna mulle juua, muidu ma su pojad söön!"

„Aga kust ma sulle juua saan?“

„Waata, sääl sõidab mees pulmale, waat õlut rattal; sina aja ümber waadi wiki, mees hakkab sind lööma, lööb wiki ka wälja.“

Rästas ajab ümber waadi wiki, mees teda piitsaga hurjutama, lööb wiki eest ära: õlu kallab wälja mis sorinal, kui püti pulgast kunagi, rebane joob kõhu täis, joob pää ka täis.

„Rästas, rästas, nüüd saada mulle naerda, muidu ma su pojad söön!“

„Aga kuis?“

„Waata, isa pojaga peksawad rehte, sina lendle ümber isa pää, ikka ümber isa pää; poeg tahab koodiga sulle häigada, häigab isale mööda kõrwu: siis mul naerda küllalt.“

Rästas lendleb ümber isa pää, poeg teda ära ajama, annab isale igawese matsu: rebane peksab rõõmu pärast käppi kokku, naerab nii, et wats wabiseb.

„Rästas, rästas, nüüd saada mulle hüpata!“

„Aga kuidas?“

„Läki mõisa! sääl ma ootan aia all, sa mine sisse ja hüüa: „Laske hurdad wälja, hurdad laske wälja, rebane aia all! — siis ma saan hüpata nii palju, kui aga süda lustib.“

Läksid mõlemad mõisa, rebane jäi aia alla, rästas hüüdis hurdad wälja. Tulid kõik mühinal, tuhinal, hakasid rebasele järele ajama; ajasid, ajasid, ei saanud kätte — rebane kadus eest, kui tuul, peasis ära koopa.

Hakas ta koopas jalgadelt küsima:

„Mida te' tegite mu peastmiseks?“

„Me kaewasime, kaewasime, et rebane ära sai?“

„Aga tagumised jalad, mida te' tegite?“

„Me hüppasime, hüppasime, et rebane ära sai?“

„Aga silmad?“

„Me ikka tähendasime teed, et rebane ära sai?“

„Aga nina, mida sina tegid?“

„Mina nuusutasin, haisutasin, et rebane koopa sai?"

„Aga kõrwad?"

„Me nuud kui kuulsime aga, kuulsime, kust häda tuleb!"

„Noh, ja händ?"

„Ma puin puuhhe, rebahtü raaaga, et repän kätte sai!"

„Ah wõi seda sa tegid! Säh hurt, söö händ ära?"

Rebane pistis hänna tuusti wälja, oligi hurt koopa suus ootamas, napsas kinni, sõi hänna, sõi rebase ka.

(O. Kallas).

19. Imelik lugu uueaasta ööl.

Kord tulid mees ja naene wana aasta õhtul kirikust. Tee ääres kiriku ligi oli aga kõrts ja mees tahtis wägise kõrtsi sisse minna, et ka kõrtsis wana aastat jumalaga wõiks jätta. Ta kutsund naist, aga naene ei lähe kõrtsi, waid lubanud tasakesi edasi minna ja meest järele oodata.

Mees läks kõrtsi ja tõotas kohe naesele järele tulla. Naene läheb pikkamisi teel edasi, laseb teised kirikulised enesest mööda minna, seisatab wahel ja ootab, et mees järele tuleb, aga meest ei tule. Juba jääb tee tühjaks ja naene sammub üksinda talwe-öö waikuses edasi. Ta waatab tagasi, aga kedagi ei näe silm enam järele tulewat. Seisatab, ootab ja läheb jälle tasasel sammul edasi.

Waatab jälle tagasi ja näeb: kaks inimest sumpawad, tükk maad tee äärest eemal, mööda umbset lume, just tema kohal, edasi.

„Mis hullu inimesed need on, kes mööda hange müttawad ja tee pääle ei tule?" mõtleb naene, aga õiget aru selle üle ta endale anda ei oska.

Läheb jälle tükk aega tasakesi edasi, aga meest ometegi järele ei tule. Istub wiimaks kiwi otsa ja ootab. Aga kaua sa ikka ootad kallil ööl, kui ümbrus kõik nii üksik ja õudne. Tõusnud üles, hakkanud jälle jalg jalalt edasi astuma. Tüki aja pärast waatab jälle tagasi ja näeb korraga,' et needsamad lumes sumpajad kaks inimest otse tema kohalt risti tee poole tulewad.

Naene jäänud seisma ja mõelnud: „Oot, ma õige waatan, kes nad on, ehk kas ma neid tunnen!"

Inimesed tulnud lähemale, üks kadunud järsku teise kõrwalt ära ja teine läinud üksi risti üle tee, otse alla järwe poole.

Naene tundnud kohe ära, et see ta oma mees olnud ja hakanud meest hurjutama:

„Mis wigurit sa teed? Kuhu sa tahad minna? Mis sa tembutad, et mööda umbset lume sumpad ja ristiinimese kombel teed ei käi? Kas sa purju oled ennast joonud, wõi mis wiga sul on?"

Aga mees sammub ilma seisatamata järwe poole edasi, nagu ei kuulekski ta naese hüüdu.

Naesele löönud hirm südamesse ja hakanud mehele järele jooksma, aga enne kui ta mehele järwe äärde juure saanud, karanud mees karsumdi järwe.

Esimesel silmapilgul pole naene enam midagi näinud, aga wähe aja pärast tulnud mees wee pinnale tagasi.

„Püha Jumal!" hüüdnud naene ehmatades ja haaranud mehe käest kinni Aga jõud ei jaksanud meest weest wälja tõmmata. Hakkanud waljusti appi karjuma, mille pääle ka wiimaks paar meest, kes kisa kuulnud, hobuse ja saaniga jaole jõudnud.

Need tõstnud mehe saani ja wiinud koju. Kuid mees es kõnele teel sõnagi, ka kodu mitte.

Pandud sängi ja jäänudgi haigena sinna mõneks päewaks.

Wiimaks, kui wähe toibnud tulnud mehele kõneand tagasi ja ta jutustanud hiljem naesele:

„Kui ma körtsi läksin ja sina wälja jäid üksi koju poole minema, wötsin naela wiina, jöin ise ja andsin ka teistele söpradele. Niisama tegid ka köik teised, kuni kord jälle minu kätte tuli. Mul läks pää juba segi; silmad jäid kirjuks ja tahtsin sinule järgi hakkata ruttama, aga sääl tulid sina minu juurde, kutsusid mind körwale tuppa ja sundisid, et ma sulle ka wiina ostaks. Ma ostsin ja sina jöid, jöid järgimööda mitu klaasi. Siis kutsusid sa mind salaja ära minema ja meie läksime. Tee oli wäga umbseks tuisanud ja ma ei jöudnud enam käia. Sa ütlesid, et küll sadu warsti üle läheb ja tallutasid mind kättpidi läbi lume. Wiimaks jöudsime koju, aga oli hoopis teist moodi tuba, kui meie tuba ja hulk küünlaid särasid meie ümber. Siis kadusid sina ära, ma libisesin ja kukkusin nagu kuhugile . . . Keegi nagu hüüdis Jumala nime ja siis ei kuulnud, ega teadnud ma enam midagi. Siis jälle nagu oleks mind kättpidi weetud, inimesed könelesid ja külm wesi sulises mu ümber. See on köik mis tean."

Mees paranenud pikkamisi, saanud päris terweks aga sest saadik pole enam körtsi läinud ega wiinatilka wötnud.

Naisele jäänudgi aru saamatuks, kas mehe wörgutaja hää wöi paha waim olnud.

(Ed. L. Wöhrmann.)

20. Wana-herra matus.

See lugu sündis kolm pölwe tagasi, mida minu wana-isa poisikesepölwes weel oma silmaga näinud.

Wara möisas suri wana-herra ära, kes oma eluajal wäga osaw olnud kepiga ümberkäima ja teolisi igapäew talli juures külmasaunaga warustada lasknud

Proua aga olnud hää inimene, kes köikidele hääd püüdnud teha. Ta lasknud terwe walla herra matus-

teks mõisa käsutada, pidanud suure peie-pidu herra lahkumise auks ja andnud rahwale nii palju wiina ja õlut, kui keegi juua jõudnud.

Olnud sügise aeg. Widewiku ajal wiidud suure rahwa hulga saatel herra korjus sugukonna kabelisse ja peetud sääl weel wiimne palwe ja jumalaga-jätmise kõne. Kui kõik korras olnud, lõpetanud rahwas peie pidu ja läinud igaüks oma koju.

Hommikul aga on mõisa wahimees kadunud, otsitakse taga igalt poolt, aga kusagilt ei leita. Naene kinnitab, et ta öösel sugugi kodu ei ole käinud. Teised moonamehed teawad ütelda, et õhtul surnurongis kindlasti ühes käinud.

Wiimaks tuldakse arwamisele, et wahimees ehk kabelikambrisse tukastanud olekus maha jäi, kui teised ära tulid ja uks lukustud sai.

Walitseja tõi kähku proua käest surnukambri wõtmed ja kubjas läks kahe teise mehe saatel kabelisse waatama. Teewad ukse lahti, näewad: Wahimees lamab luukambri läwe all maas, näost walge kui kriit ja ei tõuse enam ülessegi.

„Mis sa siin teed, Juhan?" hüüab kubjas. Tõuse üles ja tule ära koju?"

Wahimees ajab end hädawaewaga jalule ja kogeleb jatku kaupa sõnu suust wälja, öeldes:

„Kulla wennad, ärge küsige . . . Aidake — ma olen hirmsaid asju näinud! . . Kartus on mu üdi — luukontest kurnanud . . . Hirm mu hinge sees halwanud! . . ."

„Räägi, räägi, mis oli!" päriwad mehed, aga wahimees ei räägi, tahab ruttu koju saada ja lubab sääl kõnelda.

Mehed toetawad teda ja tallutawad koju. Kodus räägib ta kubjale ja naesele kõigeesite järgmise loo.

„Kui meie eila õhtul rongis kabeli-kambri läksime ja õpetaja sääl weel palwet pidas, siis naaldasin

ma ühe kirstu taga seina ääres ja püüdsin õpetaja sõnu tähele panna. Aga uni tükkis wägisi pääle. Ma libistasin end seina najal istuli ja tahtsin sedawiisi edasi kuulata, kuid wist jäingi magama. Kui ma üles ärgasin, oli mul kange külm ja pilkane pimedus a haua waikus mu ümber pani mind järel mõtlema, kus ma küll olen ehk kus wiibin.

Äkisti aga kuulen ukse taga wõtmete kõlinat, wõti pisseta!se auku ja uks keeratakse lahti.

Tuule tuhing ukse poolt käis mulle wastu nägu ja silmapilgul sain oma oleku kohast ja asja seisukorrast aru. Uks tõmmati ruttu jälle kinni ja nüüd sähwatas hele walgus üle ruumi. Ma ehmatasin ära. Herra kirstu ümber seisid kolm musta meest, mustad kaabud pääs ja niisamasugused mustad laiad hõlbid õladel. Üks neist hoidis heledat laternat käes, käis korra ümber herra kirstu ringi ja wiskas siis walguse helgi janagu ma nägin, ka oma hirmsa pilgu üle teiste kirstude, millede taga mina kükitasin.

Kas ta mind nägi, wõi ei, seda ma ei tea, aga tegemist ta minuga ei teinud.

See kuuris waewalt paar sekundit. Siis pöõras ta laternaga herra puusärgi juure tagasi. Teised kaks asusid sõnalausumata, üks jalutsi ja teine päitsi poolt herra kirstu kaanest kinni ja hakasid kaant päält ära kangutama. See läks neil ka wäga ruttu ja kergesti korda. Kaas tõsteti maha ja pandi seina najale püsti. Siis wõttis laternaga mees põue taskust pisikese klaasikese, pistis surnule nina alla ja — püha taewas! herra tõusis istuli puusärki. Weel kord pistis mustmees klaasikese herra nina alla ja surnu ronis kirstust wälja.

See kõik sündis ilma sõnalausumata, sest ainukestki sõna ei wahetanud mustad mehed selle aja sees isekeskis. Nüüd wiskas üks neist herrale keti — kett ta pidi olema, sest ma kuulsin selgesti kõlinat — ka-

ber kaela ja hakas herrat, nagu hobust pahma pääl, enese ümber jooksutama. Teine wõttis kantsika hõlma alt käis herra järele ja ladus kantsikuga herrale turja pääle. Kolmas näitas keskkohas tuld. Sõna ükski ei lausunud ja peksetaw herra häält ei teinud. Nii wõis see peks wist küll tund aega wäldata. Siis wõttis ketimees herral keti kaelast, teine tõukas ta kirstu ja kolmas wõttis taskust jälle klaasikese, kas sellesama wõi teise, seda ma ei tea ja pistis herrale nina alla. Herra langes kirstu wanasse olekusse, kaks meest tõstsid kaase jälle pääle, rõhusid ta kõwasti ligi ja kolmas pistis laterna hõlma alla. Wõtmed kõlisesid, uks läks lahti, paugatadi kinni ning pilkane pimedus ja haua rahu walitses jälle mu ümber, Ma olin hirmu pärast rohkem surnud kui elaw ja ei tea isegi enam, kuidas ma selle aja hommikuni jääl mööda saatsin — Oh, hirmus, hirmus oli asi päält näha, kui nad herrad nii koledasti peksid! . . .“

„Kuule, wahimees,“ ütles kubjas, „sa olid purjus, jäid kirstude taha seina äärde magama ja nägid seda kõik unes.“

„Püha taewas! Ma ju ärkasin enne ülesse, kui mustad mehed weel sisse tulidgi. Oli kange külm, ma hakasin alles arupidama, kus olen, kui korraga wõtmete kõlin kostis,“ tõendas wahimees.

„Uskumata tahab lugu olla, ehk küll herra kuri ja tige saks oli. Ega ometi wanatondid —“

„Ma tõendan teile Jumala nimel, et see tõsi on,“ ütles wahimees wahele.“ Te wõite waatama minna, sest surnud herra ihu peab selle peksu järeldusel päris sinine ehk werine olema.“ —

„Mis sa räägid!“ ütles kubjas ja läks walitseja uskumata juttu wahimehe suust kuulama.

Wahimees kordas lugu weel uuesti ja kinnitas weel Jumala nime juures, et asi tõsi ja õige olnud.

Walitseja kahtleb, peawad kubjaga isekeskis aru ja lähewad surnukambri lugu waatama. Wõtawad ka puusepa ühes, kes kirstu kaane kruuwid lahti wõtaks. Wäljast poolt ei ole midagi märgata, jest liiwane põrand wõis ehk ära tallatud saada. Wõtawad kirstu kaane päält ära ja kohkuwad kõik nii, et ükski sõna suust ei saa ütelda.

Kole olnud nähtus, mida surnu juurest leitud. Nägu olnud must kui paja põhi, huuled pottisinised ja paksuks tursunud. Aga mis weel kõige koledam: Kaela ümber olnud selgesti keti-lüli märgid tunda, mis ümber köri pigistades sinna järgi jäänud. Mehed waadanud ka surnu turja päälist ja selga: suured kepi worbid on näha, milledest wälja nõrgunud werine rõskus juba tarduma löönud . . .

Walitseja lasknud ruttu kirstu kaane kinni kruuwida, keelanud meestele, et nad mitte juttu nii ruttu laiali ei a'aks, enne kui tema prouaga sellest on rääkinud.

Proua kuulanud pisut kohkudes walitseja juttu ja ütelnud siis:

„Ja, ja, ma teadsin, et see kõik herraga nii wõib sündida, aga ma ei uskunud, et see nii kohe, juba surnu kehaga." — Proua lõpetas juttu, aga hõikas walitseja weel ukse päält tagasi.

„Kuulge, walitseja, kutsuge see wahimees ja kubjas ka, ma tahan neile midagi ütelda."

Kutsutud ilmunud. Proua ütelnud:
„Kuulge mehed, teie ei tohi seda juttu wälja rääkida, mina keelan seda herra nimel ja palun, et teie suu peate. Õnnis herra tundis üleilmlisi wõimusi ja tal oli nendega tegemist. Need talle ka surma tõiwad Mina maksan teile, salake see nähtus maha, mina ei taha, et niisugune asi rumala rahwa kõrwu läheb. Kas lubate?"

Mehed lubanud.
Proua annud igaühele 25 rubla ja jätnud jumalaga, uskudes, et nüüd kõik waikseks jääb.

Aga — pead sa kinni tuule
Takistustega! ?
Punni panna rahwa suule
Nii ka wõimata. —
Läbi käib mitmest põlwest,
Nagu oleks rutt. —
Wiimaks wanarahwa salwest
Algab — muinasjutt . . .

(Ed. L. Wöhrmann.)

21. Laupäewa öösine saunaskäik.

Ühel laupäewa õhtul läks waene tütarlaps sauna wihtlema. Oli juba liig hiline aeg ja öö algas warsti pääle, aga ennem ei olnud waesel teenijal laialisest talutööst kuidagi wõimalik õhtule jääda ning pidi nüüd wiimsena ennast higist ja mustusest puhastama minema. Ta wihtles ja pesi sääl esiteks wanakesi ja haiglasi saunalisi, mis eest need teda aitumadega tänasid, aitas neid riidesse panna, ära saata ja jäi siis aina üksi lawale, kui teised juba kõik ära läinud olid.

Parajasti, kui ta ennast nüüd rahulikult lawal wihtles, kuulis ta korraga wäljas sauna ukse ees suurt sõidumürinat nagu oleks suurte sakste tõld ukse ette kihutanud ja sääl kinni pidanud.

Tütarlaps jahmatas. Ta tõmbas ruttu riide ümber ja waatas läbi ukse prao wälja. Ukse ees seisis tore tõld kaheksa musta hobusega, kelledel tuli ja suits ninasõõrmetest wälja kees.

„Mis nüüd!" ohkas tütarlaps. „Ega see ometi õige asi enam ei ole."

Ta hiilis wärisedes järele, kes tõllast wälja tulewad ja nägi oma suureks hirmuks, et tõllast kole

must mees ühes oma naise ja kolme pojaga välja astus. See oli muidugi Vanakuri oma perekonnaga, sääl ei võinud enam mingit kahtlust olla.

Ehmatades tõmbas vaenelaps ruttu sauna nurgast pihlakase kepi ja viskas selle ukse läve ette maha, ise jooksis aga hirmuga saunalavale tagasi.

Vanapagan tahtis kohe sauna astuda, aga pihlakast keppi ukse all silmates jäi järsku peatama ja ei tohtinud üle pihlakase kepi astuda.

Ütles siis väga mahedalt ja meelitava häälega:

„Tule välja, neiuke,
Lähme ilupidule!"

Hiir aga piiksus lava alt vaesele lapsele:

„Üksi, üksi, õekene!"

Seda aimas tütarlaps ja kostis võõrale vastu:

„Ei ole mul piduriideid, ei saa tulla!"

Vanapagan kostis aga ruttu:

„Küll lasen kodust riided tuua, ütle aga, tütrikene, mis sul vaja on."

Hiir piiksus lava alt uuesti:

„Üksi, üksi, õekene!"

Vaenelaps aimas ja vastas Vanapaganale:

„Ei ole siidisärki selga panna!"

Kohe kargas Vanapagana eit krapsti poegade juurde ja küsis:

„Kes teist kõige kiirem?"

Esimene poeg vastas:

„Mina kui tuul!"

Teine poeg ütles:

„Mina kui vesi!"

Kolmas poeg kostis:

„Mina siin ja sääl!"

Kolmandat poega käskis Vanapagan nüüd kohe koju järgi järele lipata ja ütles:

„Jookse poega, jõua poega,
Heida jalga enda järast,

Naese saad sa nalja-pärast!
Too kodust siidisärki!"

Pahareti poeg pani kui tuul minema ja oli pisut aja pärast jälle tagasi, siidisärk käes.

„Wõta wastu, neiukene,
Siin on siidisärgikene,
Lähme ilupidule!" meelitas nüüd Wanapagan.

„Üksi, üksi, õekene!" laulis jälle hiir lawa alt.

„Ei wõi tulla, ei ole kuldakuube selga panna!" kaebas waenelaps.

Wanapagan pajatas uuesti pojale:
„Jookse poega, jõua poega,
Heida jalga enda pärast,
Naese saad sa nalja-põrast!
Too kodust kulda kuube!"

Poeg kihutas noole kiirul minema ja tõi kodust kuld-kuue ära.

„Säh, tütrekene, kuldakuub on siin, lähme nüüd ilupidule!" meelitas Tühitaat.

„Üksi, üksi, õekene!" piiksus hiir sauna nurgast jälle oma korda.

Ja tütarlaps hüüdis uuesti:
„Ei wõi tulla, ei ole hõbewööd wööle panna!"
Wanapagan pajatas jälle pojale:
„Jookse poega, jõua poega,
Heida jalga enda pärast,
Naese saad sa nalja pärast!
Too kodust hõbewööda!"

Hõelusepoeg pani kui wälk minema ja tuli niisama ruttu hõbewööga tagasi.

„Säh, nüüd, tütrikene, hõbewöö on siin! Lähme aga ruttu minema!" meelitas Wanapagan jälle uuesti.

Hiirekese märgu andmise pääle wastas aga waenelaps jälle:

„Ei wõi tulla, ei wõi tulla,
Kuldakingad weel on puudu!"
Wanapagana poeg tõi ka kuldkingad ruttu ära.

„Noh, tütrikene, kuldakingad on siin! Lähme nüüd kiiresti!" meelitas Wanapagan.

„Ei wõi tulla, ei wõi tulla,
Pähe tarwis hõbepärga!" wastas tütarlaps.

Ka pärg toodi tuule kiirusel ja Wanapagan käis juba tungiwamalt pääle:

„Pane pähe hõbepärga,
Kulda-kallis neiuke,
Lähme ilupidule!"

„Ei wõi tulla, ei wõi tulla!" ütles waenelaps, „ei ole kuldasõrmust sõrme panna!"

Ka sõrmus toodi silmapilk ära. Aga waenelaps ei tulnud weelgi saunast wälja, waid lasi ikka weel üht ehet teise järele tuua.

Süda öö jõudis juba kätte. Nüüd olid ka waesellapsel kõik ehted käes. Ta astus sauna läwele, oli uhkes riides nagu kuningatütar ja säras aina kuupaistusel kullast ja hõbedast.

„Astu tõlda, tütrikene!" ütles nüüd Wanapagan.

Waenelaps aga wastas:

„Kuhu ma istun? Tõld on tühi, kõwa põhi!

Wanapagan wastas lauldes:

„Sees on, sees on siidisuled,
Sees on padjad paremad!
Pääl on linad peenemad!"

Waenelaps wastas aga alandlikult ja targu:

„Ma ei ole harjunud siidisulil suikuma, pehmil padjul magama! Tooge heinu tõllapõhja!"

Wanapagan ruttu pojale:

„Jookse poega, jõua poega,
Heida jalga enda järast,
Naese saad sa nalja-pärast!
Jookse üle Koiwajõe,

Jõua üle Lähteoja —
Sääl on ilma wööta kuhi,
Tõtta, tõmba heinu kuhjast,
Sületäis too tõllapõhja!"

Poeg pühkis kui tuulehoog minema, tormas siis jälle kiirelt heina sületäiega tagasi ja puistas heinad tõlda.

Aga selsamal silmapilgul laulis kukk sauna lakas.

Kohe kadus Wanapagan oma perega, kadus tõld ja tuld puristawad hobused nagu wälgu löök waataja silmist ära, nagu ei oleks neid sääl olemaski olnud. Ainult waenelaps seisis sauna läwel oma kuld ja hõbe ehtes ja oli wäga ära ehmunud, sest et tal nüüd pea enam midagi wabandust kurjawaimule ette tuua ei oleks olnud.

Kui peretütar teisel päewal waeselapse rikkust ja ehteid nägi, siis ei jätnud ta teda enne rahule, kui ta kõik teada oli saanud, kust waenelaps nad sai.

Teisel nädalal, kui wihtlejad laupäewa õhtul juba ära olid läinud, jäi peretütar meelega pärast wihtlejaid üksi sauna.

Ei kestnud ka kuigi kaua aega, sääl kilisesid ja kõlisesid kellad ja tõld norskawate hobustega jäi sauna ukse ette seisma.

Wanapagan astus sauna läwele ja hüüdis meelitades:

„Tule wälja, neiuke,
Lähme ilupidule!"

Peretütar kostis kohe wastu:

„Ei ole riideid selga panna
Ega ehteid ümber wõtta!"

„Küll lasen kodust riided tuua; ütle aga, tütrike, mis sul waja on!" meelitas Wanapagan.

„Üksi, üksi, õekene!" laulis nurgas hiir.

„Mis sina, mudanina, sääl pirised, kui sa oma suud ei pea!" ütles peretütar kurjalt hiirele ja hakas siis Wanapaganale ette lugema:

„Selga tarwis siidisärki,
Pääle tarwis kuldakuube,
Wööle tarwis hõbewööda,
Jalga tarwis kuldakinga,
Sõrme tarwis kuldasõrmust,
Pähe tarwis hõbepärga!"

Nõnda luges nüüd peretütar Wanapaganale hiire hoiatusest hoolimata kõik ehted korraga ette.

Wanapagan pajatas hääl meelel pojale:
„Jookse poega, jõua poega,
Heida jalga enda pärast,
Naese saad sa nalja-pärast!
Too kodust siidisärki,
Siidiseelik, kuldakuube,
Hõbewööda, hõbepärga,
Kuldakingad, kuldasõrmus!"

Silmapilk tõi Wanapagana poeg kõik nõutud ehted korraga kätte. Ja peretütar lautis nad ruttu ümber, astus siis Wanapagana soowil tõlda ja kõik Wanapagana pere sõitis tuld ninasõõrmist wälja kihutawate hobustega öö pimeduse sisse, kuhu nad peretütrega praeguse ajani on jäänud.

(A. Herakli'des, järele.)

22. Põgenew katsekakk.

Ennemuiste kaswasid ühes talus waeselaps ja peretütar seltsis üles. Peretütar, keda ema wäga hellitas, oli tige, laisk ja sõnakuulmata, nagu enamasti kõik hellitud memmetütred, keda ema mõistmata kaswatus ära rikub ja halwaks teeb. Waesel-lapsel oli aga hää süda, ta kuulas iga ühe sõna ja täitis nobedasti wõõraema käsku. Siiski oli waese lapse põli päratu raske ja wäga wilets, sest temale õieti süüagi ei tahetud anda.

Ükskord küpsetas perenaene leiba ja andis kõikidele katsekakku maitseda. Waenelaps palus ka. Perenaene kaapis küna küljest natukene taignat, pistis selle weel haganate sisse ja wiskas wälja ukse taha, üteldes: „Sõida sohu!"

Waese lapse kõht oli wäga tühi. Ta läheb wäljast kakukest wõtma, aga päts hakkab eest ära jooksma, ikka metsa poole. Waenelaps jookseb järele, aga pätsi kätte ei saa.

Metsa sees tuleb talle lammas wastu ja palub:

„Hää laps, niida mind; mul on soe. Pool minu willast wõla waewatasuks!"

Waenelaps niidab lamba ära, aga ei wõta willu sugugi. Leiwapäts aga pistab jälle punuma, kui tüdrul teda kätte wõtma hakkab. Ta jookseb leiwale järele.

Teel tuleb talle lehm wastu, lüpsik sarwis.

Lehm palub ennast lüpsa ja lubab ka poole piima waewatasuks. Waenelaps teeb, mis palutakse ja annab kõik piima tagasi.

Leiwapäts laseb jälle jalga ja tütarlaps lippab talle järele. Nad jõuawad ühe kaewu juurde, mille ääres üks hobune seisab ja waestlast kohe paluma hakkab, et see teda joodaks, waewatasuks lubab see teda edasi sõidutada.

Waenelaps täidab looma tahtmist, aga ei istu ometi hobuse selga.

Päts tormab jälle edasi ja jääb wiimaks ühe wäikese hurtsiku ukse ette seisma. Läwe pääl istub wanaeidekė ja ütleb waeselapsele:

„Kulla tütrike, küta mulle saun soojaks ja wihtle mind puhtaks!"

Kohe täidab ta wana emakese käsku ja paneb sauna ahju tule. Kui see küdenud, ütleb emakene:

„Wõta mind nüüd karwu pidi kinni ja wiska sauna!"

Waenelaps talutab aga emakese ilusasti sauna ja aitab teda ka lawale.

„Wõta nüüd witsad ja lõhu mu selg ja ihu nendega hästi palawaks!“ käsib emake lawal olles.

Waenelaps teeb aga pehme wiha ja peseb wanakese õrnasti puhtaks.

Pärast wihtlemist wiib wanake waeselapse teise kambrisse, kus palju kastikesi oli, mõned kullast ja hõbedast, teised puust.

„Wali enesele üks waewa palgaks!“ ütleb wanake.

Waenelaps wõtab alandliku meelega kõige halwema. Wanake ütleb lahkesti:

„Mine nüüd koju kutsu kõik tuttawad ja sugulased kokku ja tee kastike lahti, küll siis näed, mis sääl seisab.“

Waenelaps läheb koju ja teeb nii kui kästud. Aga kõik jahmatasid ja tegid suured silmad: Kast oli kulda ja kallid kiwa täis.

Perenaene tahab küll käest ära riisuda, aga nägijaid ja juures olijaid oli liig palju, nii et ta seda ei julgenud.

Tungiwa nõude pääle jutustab woenelaps perenaesele kasti saamise loo ära. Perenaesel kohe plaan peetud. Ta küpsetas jälle leiba, andis kõikidele katsekakku maitseda, ka waeselapsele, üksnes oma tütrikese osa wiskas wälja ukse taha.

Peretütar läheb ära wõtma, aga katsekakk pistab jooksma. Perenaese tütar taga järele.

Teel tuleb lammas wastu, raud sarwis. Lammas palub ennast niita, mida tüdruk ka teeb, aga tasuks wõtab ta willad kõige raudadega enesele.

Lehm tuleb wasta, palub ennast lüpsta. Tüdruk lüpsab ka lehma ära, aga tasuks joob ta piima niipalju kui jõuab; mis üle jääb, wiskab kõige lüpsikuga kraawi. Kaewule jõudes hobust ta ei joodagi. Niisama karmilt ja sõideldes tirib ta wanaemakese sauna,

kisub juust pidi lawale ja roogib witsadega ta sääl läbi. Teeb just nii kuidas wanake palub. Pärast wihtlemist walib ta omale kõige ilusama kastikese ja ruttab siis suurel rõõmul kodu poole.

Kodu saades katsus ta kõik sugulased ja tuttawad kokku, aga waeselapse pääle ta ei mõelnudgi.

Kasti awades plahwatas säält tuld ja tõrwa wälja. Sugulased peasesid suure waewaga, aga emal ja tütrel jäid mõlemile tulearmid ja tõrwaplekid eluks ajaks näo pääle järele. (M. J. Eisen).

23. Sipelgas ja ämblik.

Wanal ajal olid sipelgad karjalastega alati suures tülis. Sipelgad hammustasid karjalapsi alati walusasti ja karjased lõhkusid siis ka selle tasuks nende pesi.

Sääl pidasid sipelgad kord isekeskis nõu, mis selle asjas ette wõtta tuleks, et niisugused pahandused karjaste poolt tulewikus enam ei korduks. Nad walisid eneste hulgast kõige suurema ja targema wälja ja saatsid selle siis Jumala juurde karjaste pääle kaebama.

Saadik kaebas, et karjased igapäew palju leiwaraasukesi maha pillawad, aga pesalõhkumisest ei julgenud ta midagi rääkida, kartes, sest et nad alati ise enne karjaste kallale olid läinud.

Jumal ütles:

„See wõib küll tõsi olla, aga kas sul tunnismehi on? Mine too omale tunnismees?"

Sipelgas läks tunnismeest otsima. Minnes mõtles ta iseeneses:

„Kui ma ämblikuga kokku saaksin! Teine wõiks küll seda tunnistada, sest ka temale teewad karjased palju ülekohut ja kurja."

Ta sai ämblikuga teel kokku ja ütles ruttu:

Tule, wennas, mulle tunnismeheks! Mina lähen karjaste wastu kohtusse."

Ämblik küsis, mis tüli tal siis karjastega ees olewat.

Sipelgas aga ütles ainult:

„Sa pead tulema. Pärast jääb hiljaks!"

Kui nad Jumala ette jõudsid, küsis Jumal ämblikult:

„Karjased pidawat igapäew leiwaraasukesi maha pillama; kas sa oled seda näinud?"

Ämblik kostis:

„See ei ole mitte karjaste süü. Neil ei ole kusagil kohta, kus rahulikult wõiksid süüa, ega lauda, kuhu leiwa pääle paneksid."

Jumal ütles:

„See on õige, mis sina tunnistad! Aga sina, sipelgas, oled laimaja ja walelik, sest et sa ilma põhjuseta oma ligimesi wihkad."

Ja ta wiskas sipelga taewast maha, nii et see pooleks kukkus. Aga ämbliku laskis ta siidiköit mööda maa pääle, et ta õigust oli rääkinud.

Sellepärast on ämblikul tänapäewani köis, millega ta wõib ülesse ja alla liikuda. Aga sipelgas on keskelt peenike ja katki minekul, nagu ta taewast maha kukkudes on jäänud.

(J. H. Rosenplänter'i j.)

24. Usside kuningas.

Wanasti olnud Palupera ümbrus hullupööra ussa täis. Kõik kohad aina kihisenud neist. Kes paari sammu astunud, see warsti ussiga kokku puutunud. Rahwa arwamise järele walitsenud nende üle kuningas, kole suur uss, kuldkroon pääs, kes kusagil wanas aherwarres elanud.

Rahwas olnud nendega päris hädas. Küll on neid maha notitud, aga seda rohkem olla neid weel siginenud.

Üks mees olnud iseäranis wäga agar ja wihane neid materdama, terwed hunnikud peksnud ta poole päewaga maha, põletanud neid tules, küll pistnud orgi otsa ja teinud sada imet, aga sellegipärast pole neid ometi wähemaks jäänud.

Kord kündnud seesama põllul rahulikult, kui häkisti ta juurde, nagu maa alt, kaks meest ilmunud.

„Tule kohtu ette!" käratanud nad kündjale.

Mees jahmatanud esiteks wõõraid mehi nähes, kes talle päris tundmatud ja keda ta elus näinudgi ei olnud.

„Missuguse kohtu ette? Ja mikspärast?" pärinud kündja. „Täna pole ju kohtupäewgi? Mis juttu te ajate"

„Ära küsi! Küll näed pärast!" põrutanud mehed wastuseks.

„Minul pole oma teada kohtuga midagi tegemist!" seletanud kündja.

Wõõrad saanud ägedaks ja käratanud õige kurjalt:

„Kui hääga ei tule, wiime sind wägisi!"

Ei aita. Mees peab wõõrastega kaasa minema.

Mehed wiiwad talumehe ühe tuttawa suure kiwiwareme juurde, wiskawad sääl mõne kiwi kõrwale, ja ennäe! korraga trepp näha, kust mehed astmeid mööda alla astuwad ja kündjat järele käsiwad tulla. Trepi alt paistab neile suur ruumikas koobas silma. Nad astuwad sisse oh sa aeg! neid ussa, mis sääl näha oli! Uss ussi kõrwal, igal ühel pea püsti ja sisises wihaselt talumehele wastu. Tagapool paistab nagu suur heinasaad olema, aga lähemale saades näeb ta, et see ussi-hunnik on.

Mis nüüd! Mehel hakkab süda hirmuga wärisema. Ja nüüd ta näeb, et kohe tema ees suur uss, pooliti rõngas kiwi rahnu pääl seisab, kellel kuldkroon pääs särab.

Mehed toowad jämeda paku koopa keskele. Ussikuningas annab märku ja ussid tormawad kõik paku kallale. Silmapilk läheb mööda ja mees näeb, et suur pakk nende käes pihuks ja puruks pudeneb.

„Kas sa nüüd näed, mida minu alamad wõiwad korda saata!" ütleb usside kuningas kiirgawail silmil mehe otsa waadates ja oma koledat kaheharulist keelt wälja ajades. „Aga anna nüüd wastust, kui palju oled sa minu alamaid tapnud? Ma tahan su tegude üle kohut mõista!"

„No nüüd olen ma kadund!" mõtleb mees suures hirmul. „Siit ma küll enam eluga ei pease!" Aga ta lööb südame kõwaks ja püüab ennast walega wabandada:

„Aus kuningas! Olen küll ainult enese kaitseks arukorral mõnekese tapnud, aga muidu pole ma neid puutunud!"

„See ei tähenda midagi! Ka mõne ussi tapmine nõuab nuhtlust. Ja et sa nüüd siin kohtu ees oled, siis pead sa nuhtluseks surema. Mu alamad teewad nüüd sinuga niisama kui selle pakuga, nagu sa nägid!"

Surmahirmus langeb mees usside kuninga ette põlwili ja hakkab paluma:

„Kulla kuningas, kõrgem kohtumõistja! Heida armu mu pääle! Ei ma enam iialgi su alamaid tapa. Ma kahetsen kõigest südamest oma rumalat tegu ja tõotan kõrgele kuningale, et ma oma sõna saan pidama."

Usside kuningas kuulab ja mees palub ja palub.

Palwewäel oli wist ka ussikuningagi ees mõju, mis ta südant liigutas. Ta ütles juba palju lahkemalt:

„Jätan siis su elusse. Aga hoia, et sa mu alamaid enam iialgi ei tapa!"

„Ei tapa! Ei tapa!“ kogeles mees, tõusis püsti, jooksis trepile ja katsus, kuidas usside koopast wälja sai.

Kiwiwareme juurest eemale jõudes, asus wana julgus mehele jälle rinda tagasi. Ta jääb seisma waatab seljataha ja hüüab uhkelt:

„Olen neid sadasid tapnud ja tapan sadasid weel edaspidi!“

Oi sa jeerum, mis nüüd sündis! kisa hakkas aherwarrest mehele järele tormama müst-tuhandate kaupa. Ehk küll mees surma hirmuga eest punus, siiski jõudis usside pilw talle ikka lähemale ja lähemale.

„Kui nad nüüd mu kätte saawad, siis on elupäewad loetud!“ ahastas mees hingetumalt eest põgenedes. „Nad söötwad mu hoopis kõige kune ja pülstega nahka!“

Ja tõepoolest, põgenejal oli surm silma ees, sest ära peasmist enam ei olnud kusagilt näha.

Korraga hüüab keegi hääl eemalt:

„Ristitud maale, külamees, ristitud maale!

Sellest märku saades jookseb õnnetu põgeneja lähedal olewasse risti küntud põllu pääle. Ussid tormawad küll laias kaares järele, aga jääwad järsku kõik põllu peenrale seisma. Risti küntud wagudel inewõim, nad ei pease sellest enam üle ja põgeneja wõib jälle kergemalt hingata.

Kas kartsid ussid mehe ähwardust wõi oli neil mu põhjus sundijaks, aga sest ajast saadik kadusid nad Palupera ümbrusest pea hoopis ära. Harwa juhtub neid nüüd weel mõnda nägema. Wõib olla, walis nende suur kuningas mõne teise koha riigi asemeks ja walitseb sääl praeguni edasi.

(Rahwa suust)

25. Näkk.

Kord istusid lapsed hulgana järwe kaldal ja mängisid isekeskis oma mängusid. Wiimaks läksid kaks tükki tülli, ei teadnud isegi mis pääle ja mõned hakasid kurja wanduma.

Korraga hüüdis üks laps:

„Ennäe! Waadake, üks põhjatu suur palk ujub järwest otse meie poole!"

Kõik pöörawad silmad järwe poole ja näewad: tuleb ka tõesti ilmatu pikk ja wänderik palk tasakesi ujudes nende poole ja jääb wiimati otsapidi just laste ette wastu kallast seisma.

Üks lastest ütles:

„Istume parem kõik selle palgi pääle ja sõidame temaga kalda äärt pidi ja supleme, kui et siin ilma asjata riidleme!"

Teised ka kohe kõik nõus. Ruttu wõeti riidest lahti ja kõik kihinal kahinal palgi pääle.

Keegi wanem ja mõistlikum poisike keelas neid küll seda tegemast, aga lapsed omas hullamise saginas ei kuulnudgi, mis see kõneles.

Kui wiimati palgi kalda-poolne pool ju lapsi täis oli saanud, hakkas palk iseenesest tasakesi järwe poole libisema. Sellel, kes teisi oli keelanud, ei jäänud enam ruumi kuhugile teiste sekka istuda, ehk ta küll ka seda ei mõelnud tehagi, sest silmi järwe poole heites, nägi ta korraga, et palgi teises otsas kaks suurt oksa juurikat nagu hobuse kõrwad edasi-tagasi liikusid ja palk ise õige kiirelt järwe poole wajus.

Et tal enam isteaset jäätud ei olnud, ütles ta ruttu:

„Täis kõik Tirsu Türsu lipud! Kuhu mina istun? Niki-Näki-Noki otsa pääle wõi?"

Nii pea tal need sõnad öeldud said, kadus palk käest ja silmist. Lapsed aga istusid kõik madalas wees

kalda serwas, üks teisest kinni hoides, nagu palgi pääl olles ja kohkusid ära. Ruttu katsusid nad, et weest wälja said ja jooksid kõik hirmuga koju.

Peaaegu oleks olnud, et neid kõiki näkk ära oleks uputanud, kui mitte õigel ajal see wanem seltsiline näkki nime põleks nimetanud.

(J. Kõrw).

26. Wanaisa jutt „Näkist.“

Wanaisa jutustas wee-jumalatest ja tõendas, et ta ise kord ühte wee-neidu näinud olewat. Laste tungiwa palwe pääle rääkis ta järgmise loo.

Kui ma weel poisike olin, istusime meie õitselapsed ühel Jaanipäewa hommikul päikese tõusu eel Kuningwere järwe otsas kingul suure kiwi ümber ja kõnelesime öösisest Jaanitule põlemisest, kus palju nalja sai tehtud ja mitmed ilud ära nähtud.

Wiimaks tõusis päike ja tema soojad kiired hakasid wäsind poisikesi une hõlma uinutama. Kõik wajusid aegapidi halli Unewanamehe kaissu. Minul üksi ei tulnud und. Tõusin sellepärast üles ja sammusin kõrgemale järwe kalda otsa Jaanipäewa ilu nägema.

Paks kaske oli maas ja säras hõbehelmina rohu ladwus ja pöösaste lehtedes; udupilwed tõusid halli müürina järwelt üles; wastu päewa mäe kallaste kohal seisis udus ilus wikerkaar nagu määratu hiigla rõngas. Teisel pool järwe kaldal kuuse ladwas kukkus kägu. Sisask laksutas küla all toomikus. Kalad lõid lupsu järwes; pardid aelesid prääksudes pilliroos ning luhas ja pidasid oma perekondadega Jaanipäewa jahti.

Mina istusin suure kiwi otsa ja ilutsesin, ei tea isegi kui kaua, ilusat hommikut. Kõik, mis silmad nägid ja kõrwad kuulsid, oli mulle nii armas, nagu oleks täna esimest korda seda kõik kuulnud ja näinud.

Kui ma tüki aega olin istunud ja ilumõju ju natuke üle hakkas minema, tuli mulle meele, et eila õhtu õnge-nõud kaasa olin toonud ja pajupõõsasse peitnud.

Jooksin siis mäest alla õngele.

Wäikese perwetüki ääres järwe serwas oli mul ammu tuttaw püüdmisekoht ja sinna heitsin õnge wette. Toimendasin ja oodasin raasikese aega, aga ei näinud maimugi. Ühekorraga aga tuli perwe äär kihinal kalu täis. Kalad wõtsid nii rohkesti õnge, et mul ime oli. Muidu sai mitmed korrad terwe hommiku järwe ääres ära wahtida ilma kahte ehk kolme kalapojakest saamata. Aga täna hommiku, kui ikka wiskasin õnge wette: kala otsas! jälle õng wette, jälle kala otsas,

Juba olin üle wiiekümne kala wälja tõmmanud ja ütlesin siis nagu pool kogemata;

„Kui sedawiisi neid edasi kuiwale lopsin, ei tea, kes neid wiimati kodu jõuab winnata?“

Nõnda kui selle mõtte ära olin mõtelnud: ei enam maimugi tulnud järwest wälja. Ja teisel silmapilgul polnud ka mitte ühte liigutajat ei silmagagi näha. Ei tea ilma imet, kuhu kohta nad sellesama puhuga kõik nagu ära tõmmati ja wajutati.

Tükikese aega õngitsesin mina weel, aga ei midagi enam. Wiimati tõstan silmad üles, waatan läbi udu kaugemale järwe pääle ja näen: üks imeilus, kollaste juustega naisterahwas istub, ei kuigi kaugel minust, weepinnal udu sees, soeb juuksid, kullane kamm läigib tal wastu päikese paistet käes ja ise ta sumistab laulda. Olin mina ju oma wanemate ja teiste inimeste käest ammu kuulnud, et järwedes ja jõgedes sagedasti wee-jumalaid ja näki-neiusid nähtud, ilma et nad kellegile kunagi suurt paha oleksid teinud; aga süda lõi mul siiski kahtlema ja ei ma saanud paigastki esimese mõttega ära. Warsti aga kaswas mu julge meel jälle südamesse ja hirmu-juhm läks üle. Olin kuul-

nud juba ammugi, et Kuningwere ja Mustajärwes sagedastigi näkkisid nähtud, sellepärast tahtsin teda nüüd õige tähele panna. Wagusasti jäin ma paigale seisma, ilma oimugi liigutamata ja wahtisin teda tüki aega. Ilus naisterahwas hõljub aga niisama waikfesti oma koha pääl edasi, soeb ikka kuldse kammiga juukseid, paneb wahel pihuga wett pää pääle ja kõwendab kord-korralt oma lauluhäält, nõnda et see minul läbi sü-dame käib. Mina wahin ja wahin, unustan õnge ja kalad ära ning mõtlen:

„Taewa ingel öeldakse küll maapäälse inimeselas-test kõigist ilusam olewat, aga ilusamat seda ei wõi ka ingel enam olla!"

Wiimati hakkas ta õige teraselt minu otsa wahti-ma, ja juba mõtlesin, et hakkab juttu tegema ehk mi-dagi ütlema, kuid ei lausunud musta ega walget ja mina ka ei julgenud ega tohtinud suudki lahti teha. Sedawiisi silmitsesime mõlemad hulga aega wastastik-ku. Wiimati wõtsin mina ometi südame rinda: — „et ma õige hüüan teda, ega ta mulle ometi sellepä-rast ei tea mis kurja tee." Ja hüüdsin:

„Kuule, neiuke!"

Ei tema pannud tähelegi.

Läks natuke wahet ja mina hüüdsin jälle pool-kõwa häälega;

Näkineiu!

Nõnda nagu ma selle sõna nimetasin — oli ta kadunud nagu tina tuhka Muud kui wesi wirwendas säält kohalt tükikene aega kuhu weenein kadus. Hä-kisti aga kohises ka luga, lainetas pilliroog ja puhus kõwa tuulehoog ning mul läks tükiks ajaks kõik silme ees kirjuks.

Wiimati ärkasin nagu unest üles, ja südagi wa-lutas, nagu ei tea mis käest ära oleks kadunud. Nõn-da wist wettewaade oli mul meele ära seganud, ja ei saa ma praegugi aru, kas nägin asja unes wõi ilmsi.

Mõnedki Jaanipäewa hommikud pääle seda olen ma õngel käinud ja järwe ääres aega wiitnud, aga ei sedasarnast ole enam minu silma juhtunud. —

Kui wanaisa jutu oli lõpetanud, küsis üks lastest.

„Kas nägid, taat, seda just ise, mis meile praegu puhkusid!" Wanaisa naeris.

„Waat mis kena küsimine! Kas mina just ise nägin? — Kui teie ei usu, mis otse nägija oma suuga kõneldakse, siis on jutul ju pool mõnu juurest ära, ja ei wõi ma siis isegi uskuda, et just seda ise nägin. Üks teda aga ikka sedawiisi pidi nägema, kust ta muidu siis kõneldawaks on saanud. Mina aga usun seda, mis meie kell olewat näinud, just sedasama, mis ma praegu kõnelsin näkineinst, kalast, õngitsemisest, käost ja sijaskist, just nagu seda tuhandele korrale kõneles meie kell. Kes nüüd minu juttu ei taha uskuda, see ei usu wast kellagi juttu. Aga ega meie kell petnud muinasjuttusid kõneldes kunagi, kõneles igakord nagu ikka see, kes ise nägi: — juba see siis ikka tõsi peab olema. — Nüüdse põlwe rahwas ei juba tahagi enam midagi uskuda, mis muinasjuttude all kõneldakse ja mõned riidlewad siingi juures suusiisse. „Weejumalaid ei olewat olemaski!" Aga küsi samult inimesilt, waata mis nemad üks seda, teine teist kõnelda teawad, kuida weejumalad ja näkineiud ennost näha annud ja mõnikord inimestega suust suhu kõnelnud ja korralt hääd, korralt paha teinud. Minu wanaisa kõneles weel mitmed korrad tõest ja tõest! Tema läinud ükskord Kuningwere järwe suplema ja tahtnud üle järwe nurga ujuda. Kui ta ju tükk maad järwe pääl olnud, näeb korraga natuke maad enesest eemal ühe ilusa tüdruku liikudes lainete pinnal istuwat. Tema lööb esiti hirmuma, mõtleb aga kohe warsti:

„Kes nii ilus on, nagu see sääl wee pääl istub ega see kurjalt ole."

Ujub wanamees serwa tagasi, wõtab küna ja tahab sinna sõuda, kus näkineiu wee pääl istub, Saab aga sõudja waewalt kümme sülda edasi mindud, kaob näkineiu, muudkui part ujub sääl kohal wee pinnal kus ilus naisterahwas hulk aega lainetel kiikudes istus.

Ja — waatke lapsed, nii on näkkidega lugu. Juurde neile ei saa, ikka kawwad nad wiirastuslikul kombel eest ära.

(J. Kõrw).

Sisekord:

1. Maa-alused ja Pika Hansu poeg Hans.
2. Põgenew leiwa-päts.
3. Ilus minijas.
4. Kabeli-herra.
5. Kasukat õmblemas.
6. Ema kahe pojaga.
7. Widewik ja kuu.
8. Kas Kõwer kodu?
9. Metsa-isa ja helde puu raiuja.
10. Lombak hobune.
11. Imelik lugu karjapoisiga.
12. Hunt-ema.
13. Liba-hunt.
14. Helde südamega soldat.
15. Surm pudelis.
16. Kolm kosilast korraga.
17. Kass ja rebane.
18 Loomad pattusid parandamas.
19. Imelik lugu Uue aasta ööl.
20. Wana-herra matus.
21. Laupäewa öösine saunaskäik.
22. Põgenew katsekakk.
23. Sipelgas ja ämblik.
34. Usside kuningas.
25. Näkk.
26. Wanaisa jutt „Näkist."